

brestov

Pozornik

glasilo delovne organizacije

Naš devizni sistem in Brest

Dobri štirje meseci so že pretekli od sprejema nove zakonodaje na zunanje trgovinskom področju, ki naj bi po takratnih napovedih pomenila nov korak k povečanju izvoza, k izboljšanju oskrbe in uvoza in na sploh izboljšala pogoje za zunanje trgovinsko poslovanje.

Nekateri, predvsem aktivni izvozniki, smo že pred sprejetjem opozarjali, da temu ne bo tako, da se bodo razmire za vse gospodarstvo še poslabšale, da gre v novi zakonodaji v bistvu za centralizacijo vseh deviz in s tem za odločanje o porabi letih na najvišjih zveznih ravneh, da v novem sistemu uvoz ne bo odvisen od ustvarjenega izvoza, pač pa od uvoza v preteklosti (leto 1984) in zvez ter poznanstev pri tistih, ki delijo kontingente ali pa dajejo dovoljenja za uvoz posameznih vrst materialov.

Naše pripombe so bile kot kapljica vode, ki se je izgubila v oceanu pretežnih uvoznikov. Ti so ob svojih kalkulacijah ugotovili, da bodo z novo zako-

nodajo dobili velike možnosti za uvoz in s tem za dobre zaslužke pri prodaji na domaćem trgu. Zato so vsi po vrsti podpirali novo zakonodajo.

Še bolj očitne pri tem so bile medrepublike kalkulacije, saj je pretežni del republik ugotovil, da bo s tako zakonodajo dobil nov vir za pokrivanje svojih deviznih obveznosti, seveda na račun tistih, ki devize ustvarjajo.

Vse to so bile kalkulacije, ki so pripeljale do sprejetja nove zakonodaje v decembri leta 1985, ki pa jo sedaj, štiri meseca po sprejetju, vsi ocenjujemo, da je slaba, da pod takimi pogoji ne moremo poslovati, da se nam izvoz zmanjšuje in mora celo popolnoma ustavi, da

je praktično onemogočen ves uvoz in da ima največjo korist od tega tisti, ki je v preteklosti najemal velike devizne kredite in jih sedaj država odplačuje iz skupne »vreče«. Na žalost pa je ta »vreča« le tolkšna, da komaj zadošča za plačevanje kreditnih obveznosti, ničesar pa ne ostane za uvoz repromaterialov ter za ostali uvoz, ki ga industrija nujno potrebuje, ce želi normalno poslovati.

In kako je v tem morju devizne bede z Brestom?

Že ob pričakovanju nove devizne zakonodaje smo opozarjali na njene posledice in seveda smo glede na ta pričakovanja pravočasno ukrepali. Intenzivno smo pripravljali pogodbe o dolgoročni proizvodni kooperaciji z nekaterimi našimi kupci, saj smo računali, da bo to ob takšni zakonodaji kot je, edini mogoči način poslovanja, ki nam bo omogočil tudi uvoz.

Ta ukrep se je pokazal za pravilnega, saj v prvih nekaj mesecih uvažamo pretežno po tej obliki uvoza; seveda uvažamo nekaj tudi po generalnemu uvozu, vendar se takšne možnosti zmanjšujejo, ker poslovna banca zaradi pomanjkanja deviz ne izpoljuje plačil in nam dobiteljih ne dajo več blaga.

Izvažamo in uvažamo tudi po tako imenovanem malobmejnem prometu z Italijo, ker ta sistem izvoza in uvoza tudi omogoča normalno poslovanje. Izvoz in uvoz po dolgoročnih proizvodnih kooperacijah in malobmejnem prometu je v teh nekaj mesecih Brestu zagotovil nemoteno poslovanje, kar zadeva preskrbo blaga iz uvoza. Pričakujemo, da tudi v naslednjem obdobju s tem ne bo težav.

Pestijo nas še druge težave in pretežni del rešitev le-teh ni v naš moči.

Osnovno in največje vprašanje je dohodkovnost izvoza, ki se je na primer v primerjavi z majem lani za izvoz v ZDA poslabšala za enkrat in pol. Tako je rast dollarja v tem času v primerjavi s financiranjem izvoza (bančna obrestna mera) poslabšala dohodkovnost izvoza za okrog trideset in več odstotkov. V tem času smo imeli inflacijo pri naših vhodnih materialih okrog stotinštoto in izgubili smo nekatere spodbude in olajšave pri izvozu.

Vse to skupaj pomeni, da danes pokrivamo le še kakih 40 do 50 odstotkov lastne cene in da je ves izvoz trenutno v velikih izgubah. Vse to je pripeljalo Brest (in tudi ostalo slovensko lesno industrijo) že v prvih treh mesecih v velike izgube.

Da bi popravili stanje, bi moral država takoj spremeniti po-

litiko tečaja dinarja, saj ob taki politiki kot je, postavlja v ugodnejši položaj tiste, ki vračajo najete kredite, izvozniki pa krvavimo. Če se bo to nadaljevalo, bomo izdihnili v boju za čim večji izvoz, preživeli pa bodo zopet tisti, ki so Jugoslavijo predpeljali v sedanji položaj.

To pa ne pomeni, da moramo v Brestu iskati rešitve samo od zunaj. Prav gotovo je čas, da tudi doma pregledamo organiziranost, nabavne pogoje, prodajne pogoje, stroške poslovanja, kadre in drugo ter poiščemo najugodnejše rešitve predvsem v dohodkovnem smislu.

Zavedati pa se moramo, da z lastnimi močmi in ukrepi lahko prihranimo le nekaj odstotkov, morda deset, nikakor pa ne moremo nadomestiti vsega (okrog 50 odstotkov) dohodka, ki ga trenutno ustvarjamo v izvozu. Ob nadaljevanju že opisane politike nas položaj sili, da moramo omejevati izvoz, čeprav smo nekaj let govorili, da nam je izvoz osnovna in dolgoročna usmeritev.

To seveda velja tudi še danes, vendar bi izvoz pod takimi pogoji kot veljajo trenutno, pomenil »izvoz za vsako ceno«, cena pa bi bila prehuda. Zato smo se v Brestu odločili, da bomo tudi v tako težkem položaju kot je sedaj, še naprej negovali izvoz, da bomo ohranili vezi z našimi kupci. Vendar pa družba od nas ne more pričakovati, da ga bomo še naprej povečevali kot je to zapisano v planskih dokumentih. Prej moramo računati s tem, da bo izvoz ob takem položaju nekaj odstotkov nižji kot je bil v preteklem letu.

L. Ule

Inflacija in lesna industrija

O izredno neugodnem položaju proizvajalcev pohištva in temu ustreznih nizkih osebnih dohodkov smo že večkrat pisali. Vendar pa mislim, da je potrebno ta vprašanja še dodatno osvetliti, saj se položaj lesne industrije ne izboljšuje, nasprotno, celo slabša se. V veliki meri vse to pospešuje povečana stopnja inflacije.

Če odmislimo notranje dejavnike v proizvodnji, to so produktivnost dela, ekonomičnost pri uporabi materiala in druge, potem je položaj proizvajalcev pohištva odvisen od vhodnih cen, obenem pa od kupne moči prebivalstva in seveda od pogojev nabave in prodaje. Ker pa smo vsi proizvajalci pohištva osredomšeni, saj nimamo lastnih obratnih sredstev, je seveda eden izmed zelo pomembnih dejav-

nikov tudi financiranje proizvodnje in prodaje.

Pri proizvodnji pohištva so vgrajeni proizvodi lesne industrije, pa tudi ostalih panog (laki, lepila, brusni papir, okovje, brusila in drugo). Vsem tem proizvodom cene zelo hitro naraščajo in so konjunkturni, kar ob svobodnem oblikovanju cen pomeni, da so njihove hitreje naraščale kot je bila uradna (Konec na 2. strani)

Maj — mesec mladosti. Za to priložnost smo pripravili posebno prilogo.

Inflacija in lesna industrija

(Nadaljevanje s 1. strani)
stopnja inflacije ali pa kakor so naraščali osebni dohodki. Plačevati pa jih moramo v 15 dneh, od 30 dni dalje pa nam tečejo 82 odstotne obresti, če plačamo z menico.

In kako je s prodajo pohištva?

Z razvojem visoko funkcionalnih (sestavljenih programov, izdelavo kuhinj za znanega kupca) smo oblikovali take programe, da jih trgovina ne more držati na zalogi, temveč jih prodaja zvečine le s pomočjo razstavnega izdelka, seveda z dobavnim rokom, ki ga je obljubila tovarna.

V večini primerov trgovina ob začetku razgovorov vzame od kupca le aro (okrog 10 odstotkov kupnine), le izjemoma kupec poravna v trgovini celotno kupnino. S tem pa praktično celotni riziko in težave pada na proizvajalca. Zaradi težav s kooperantimi širokih programov, izvoznih obvez, se ob večjih konjunkturah tudi kaj preprodaja in z zamudo dobavi blago. Zamuda je lahko tudi nekajmesečna, vendar mora pri tem zagotovljati ceno, veljavno na dan naročila, čeprav se je pohištvo medtem že večkrat podražilo.

Kdo je potegnil krajši konec? Mislim, da ni potrebno posebej poudarjati, da proizvodnja.

Vendar je pri tem videti, da je kupec pri tem največ zasluzil, če je plačal 10 odstotno aro. Če vemo, da je mesečna inflacija uradno 8 odstotna, potem v nobeni banki ne more dobiti boljših obresti kot pa jih je tedaj, če je kupil pohištvo s plačilom are.

Tudi v primeru, če je kupec poravnal celotno kupnino po veljavni ceni na dan naročila, je prizadet proizvajalec, saj je plačilo dobil v najboljšem primeru 150. dan od dneva naročila. Kaj to pomeni? Ob dnevu naročila je bilo pohištvo vredno vzemimo, zaradi lažjega računanja, 100 dinarjev. Petmesečna inflacija znaša 40 odstotkov, kar pomeni, da je dobil proizvajalec le 60 dinarjev. Zelo vzpodbudno.

Če upoštevamo še varnostne zaloge reprematerijala, nedovršene proizvodnje in gotovih izdelkov in da moramo vse to financirati z 82 odstotno obrestno mero, potem vidimo, da tak način prodaje pri takih inflaciji ni več možen. Če bi vse to vgradili v končno ceno, potem se mora pohištvo podražiti najmanj za 50 odstotkov, kar pa pomeni, da bo ob takih visokih cenah prodaja zelo vprašljiva.

Pohištvo se namreč prodaja po maloprodajnih cenah, kar pa pomeni, da se končna cena pohištva določa v proizvodnji. Ta cena pa je sestavljena takole:

Naziv	A	B
— končna cena (MPC+PD)	120	150
— maloprodajna cena (MPC)	100	125
— delež trgovine	21	26,25
— delež proizvajalca	79	98,75
od tega:		
stroški montaže	3	3,75
strošek reklame	4	5
strošek prevoza (fco trgovina)	7	8,75
neto delež za proizvodnjo	65	81,25
materijalni stroški	50 %	32,5
ostane dohodek	32,5	48,75

Pod A je prikazano, kakšni so deleži, če izhajamo od maloprodajnih cen, pod B pa so deleži, če se oblikuje cena od materialnih stroškov ali dohodka proizvajalcev.

To pomeni: če se zvišajo materialni stroški za 50 odstotkov, je to v strukturi za 16,25 odstotka in če proizvajalec poveča svojo ceno samo za toliko, da nadomesti inflacijo, se pohištvo podraži za 30 odstotkov ali 1,85-krat več.

Če se podraži iverka in če predpostavimo, da mi ostanemo pri enakem dohodku, zaslužovsi, od trgovca do države, razen proizvajalca, ki je pokril povečanje vhodnih cen. Delavci v proizvodnji so zaslužili manj, ker so to »fiktivno« povečanje vsi ostali preili v osebne dohodke, le delavci v proizvodnji. Ker pa se ob tem cene reprematerijalov gibljejo hitreje

Če se podraži iverka in če predpostavimo, da mi ostanemo pri enakem dohodku, zaslužovsi, od trgovca do države, razen proizvajalca, ki je pokril povečanje vhodnih cen. Delavci v proizvodnji so zaslužili manj, ker so to »fiktivno« povečanje vsi ostali preili v osebne dohodke, le delavci v proizvodnji. Ker pa se ob tem cene reprematerijalov gibljejo hitreje

kot osebni dohodki, za ostale v tej verigi pa je osnova rast materialnih stroškov, potem vidimo, zakaj prihaja do delitve dodatnih izplačil v trgovini.

Tako zanesljivo pridobivanje dohodka v trgovini ne spodbuja k boljšemu gospodarjenju, torej k nižjim stroškom, ali vsaj k boljšim storitvam potrošniku. Trgovini namreč dohodek narašča kljub stalnemu zmanjševanju fizičnega obsega prodaje (saj vemo, da smo bistveno zmanjšali proizvodnjo za domači trg in povečali izvoz).

Povečana produktivnost, ekonomičnost, še tako visoka prodajna cena, nizki osebni dohodki sposobnejših kadrov v komercialni proizvodne delovne organizacije v takih razmerah ne morejo omogočiti rentabilnega poslovanja proizvajalcev pohištva, če ne bomo spremenili sistema sedanje prodaje.

Preiti moramo na oblikovanje proizvodnih cen, brez količinskih rabatov in na zajamčenost cen, veljavnih na dan plačila, le potrošniku, ki je v resnici plačal blago. Trgovina pa mora plačati v roku 15 dni. Ona naj si oblikuje svojo ceno in ustvarja dohodek, ki je rezultat njene produktivnosti in ekonomičnosti.

Če tem ne uspemo, je edina rešitev razširjanje lastne maloprodajne mreže. Upam, da bodo družbeno politične organizacije vsi ostali preili v osebne dohodke, le delavci v proizvodnji. Ker pa se ob tem cene reprematerijalov gibljejo hitreje

S. Zidar

S PRETEKLE SEJE POSLOVNEGA ODBORA PLANSKO POSLOVNE SKUPNOSTI GOZDARJEV IN LESARJEV

Zatem so obravnavali informacije o srednjoročnih planih članic, ki zaradi znanega položaja lesarstva ne predvidevajo večjih premikov.

Na koncu so sprejeli še informacijo o gospodarskih rezultatičnih članic v prvem letosnjem trimesecu, pri čemer so posebej izpostavili težaven položaj lesarskih delovnih organizacij tudi v naši regiji.

Na prihodnji seji bodo predvidoma usklajevati cene gozdnih assortimentov.

OBRAVNAVANJE OBČINSKIH PLANSKIH DOKUMENTOV

V začetku maja je v združenem delu in po krajevnih skupnostih naše občine tekla organizirana javna razprava o temeljnih občinskih planskih dokumentih za srednjoročno in dolgoročno obdobje — skupaj s prostorskimi planom. Tudi na Brestu je bil organiziran posvet, na katerem so bili predstavniki samoupravnega, družbeno političnega in poslovnega življenja Bresta.

Najprej so predlagatelji izčrpno obrazložili omenjene dokumente. V prvih prihodnjih petih letih bo težko spremjeti slovenska gospodarska gibanja, bolj optimistična pa je ocena za kasnejše obdobje do leta 2000. Pri tem gre predvsem za prestrukturiranje gospodarstva, za njegovo intenziviranje, krepitev izvoza in razvijanje lastnega znanja. Na področju družbenih dejavnosti oziroma skupne porabe pa naj bi ohranjali vsaj dosedanje raven.

V razpravi so bile omenjene splošne težave pri planiranju, saj se pogojti za gospodarjenje, pa tudi sistemski akti nenehno spreminjajo, izražena pa je bila tudi ocena, da so plani preveč optimistični zlasti v zvezi s prestrukturiranjem gospodarstva, saj le-to ustvarja premalo akumulacijskih sredstev, da bi zmoglo tako zastavljene načrte.

Oplemenitene mineralne plošče

Tovarna ognje odpornih plošč MINERALKA že od samega začetka svojega poslovanja ne prodaja zgolj primarnih izdelkov. Velik del proizvodnje moramo na osnovi zahtev posameznih kupcev površinsko obdelati z najrazličnejšimi materiali, med katerimi prevladujejo negorljivi laminati, furnirji in dekorativni premazi.

V začetku smo premaze in laminate nanašali na plošče ročno, kar je bilo zamudno in naporno delo, ki je zahtevalo izredno pazljivost in natančnost. Poleg tega pa so bile površine večkrat zamazane z lepilom, ki ga je bilo treba z vsake plošče posebej ročno ostrgati.

Zato smo se lani z oddelkom strojogradnje dogovorili za izdelavo in montažo linije za oplemenitev. Tehnološka zasnova linije temelji na izkušnjah stro-

kovnih delavcev iz oddelka strojogradnje in iz naše temeljne organizacije. Pri konstruiranju so bili uporabljeni najsdobnejši elementi krmiljenja, ki jih je moč uporabiti pri tovrstnih tehnoloških procesih. Tudi rešitve ključnih elementov oziroma faz procesa so idejno zelo uspešno rešene, pri čemer velja posebej poudariti izvirnost pri rešitvi čiščenja načinovih valjev za lepilo.

Že poskusna proizvodnja, ki je stekla sredi leta 1985, je pokazala, da je tehnološka proga za oplepljanje dobro izdelana, odpraviti je bilo treba le nekaj manjših napak.

S to linijo je delavcem v Mineralki delo znatno olajšano, kvaliteta obdelanih plošč je boljša, čiščenje zamazanih robov pa ni več potrebno.

F. Mele

Iz TOZD Pohištvo — brušenje robov

Iz drugih lesarskih kolektivov

V MEBLU bodo za naložbene projekte v sanacijskem programu, torej za nove proizvodne programe ter za posodobitev in odpravo ozkih gril v proizvodnji, do konca tega petletnega obdobja namenili okrog 5,4 milijarde dinarjev; od tega predvidevajo 2,3 milijarde lastnih sredstev. Predvsem gre za uresničitev projekta »masiva«, torej usmeritev v proizvodnjo masivnega pohištva, ki ga zahteva predvsem zahodnoevropski trg.

JAVOR namerava tudi letos izpeljati več naložb.

Med njimi so najpomembnejše: izgradnja centralnega skladišča oziroma zgradbe za novo tovarno strojne opreme (230 milijonov din), izgradnja kotlarne v Olesu (200 milijonov din), izgradnja objekta za namestitev vakuumskih sušilnic in za skladiščenje suhih elementov (150 milijonov din), rekonstrukcija kotlarne v TP Postojna (80 milijonov din), preostala sredstva pa so namenjena predvsem za nabavo opreme za posodobitev proizvodnje.

V LESNI so močno zaskrbljeni nad umiranjem gozdov na Koroškem. V gozdnem gospodarskem območju Slovenj Gradec, to je območje štirih koroških občin, ki zajema 60.000 hektarov gozdov, je zaradi onesnaženega zraka obolenih 36.000 hektarov gozdov oziroma kar dve tretjini vseh sestojev. To je še posebej zaskrbljujoče, saj od gozdarstva in lesno predelovalne industrije neposredno živi okrog 20 odstotkov prebivalstva na tem območju.

Da bi pospešili inovacijsko dejavnost, so se v GARANTU odločili, da mesec junij vsako leto opredelijo kot mesec inovacij. Z dosedanjem tovrstno dejavnostjo niso preveč zadovoljni. Preslabo organizirana inovacijska dejavnost in pomanjkanje samozavesti sta najbrž kriva, da tudi pri izdelavi novega pohištvenega programa VEGA ni bil prijavljen niti en koristen predlog, čeprav je bilo pri njem precej takšnih novosti.

TOVARNA MERIL bo tudi letos izpeljala nekaj naložb. Najomenimo nekatere: izgradnja kotlarne, izgradnja novih prostorov za TOZD KOPA, stiskalnica, lakinica in odprava ozkih gril v proizvodnji z nabavo nove opreme.

V LIKO se proizvodnja strojev za lesno obdelavo v novih prostorih lepo razvija. Letos bodo za domači trg izdelali 7 linij za vzdolžno spajanje lesa (razstavili jo bodo tudi na ljubljanskem sejmu LESMA) in 40 ostalih različnih strojev za obdelavo lesni elementov.

V MARLESU naj bi letos do končali oziroma dali v uporabo tri sušilnice: v Podvelki, Limbušu in Ljutomeru. Uredili bodo tudi vprašanje toplotne energije v Limbušu in v okviru razpoložljivih finančnih sredstev nabavili najpotrebnejšo strojno opremo.

V medvoški SORI je lani 116 zaposlenih ustvarilo skoraj 800 milijonov din skupnega prihodka. Zaradi upadanja prodaje na domačem tržišcu so znatno povečali izvoz. Za letos načrtujejo skupni prihodek 1,5 milijard din. To bodo dosegli z delno zamenjavo opreme v proizvodnji, za kar so dobili mednarodno posojilo. V tovarniških prostorih bodo uredili tudi prodajni salon, kjer bodo kupcem na voljo vsi njihovi izdelki.

ELAN želi v novem srednjoročnem obdobju še okrepliti vlogo svojih firm v tujini. Žato naj bi stekle akcije za ustanovitev Holdinga, dograditev interne banke Elan International, kooperacijsko sodelovanje z Elanom-Avstrija na področju plastike, izgradnjo enovitega informacijskega sistema in dokončno registracijo firm v tujini.

NOVOLESU so pripojili dejavnost Mizarstva Mirna Peč, ki je doslej pripadal Novotehni. V tem obrazu je sedaj zaposlenih le 14 delavcev, poznejši proizvodni program z manjšo rekonstrukcijo pa predvideva proizvodnjo otroškega programa stolov in gugalnikov.

V STOLU so nabavili oziroma najeli nov, sodoben računalnik z velikimi zmogljivostmi. Novi je dva do trikrat hitrejši od starega. Ta računalnik lahko dela tudi z zunanjimi priključki, kot so osebni računalniki, terminali in printerji. Za sedaj imajo štiri osebne računalnike, 21 terminalov, printerje pa bodo še nabavili.

LESNINA je pričela graditi nov prodajni center v Hočah pri Mariboru. Prodajni center bo obsegal skupaj 9.100 kvadratnih metrov, od tega 5.000 kvadratnih metrov razstavno prodajne površine. Prve kupce naj bi sprejel še letos. Njegova prodajna ponudba bo izredno obsežna, saj bo poleg prodaje pohištva obsegala še celo vrsto možnosti za nakup najrazličnejših izdelkov za popolno opremo stanovanja.

Lesarji v lesarstvu

V tem sestavku želim opozoriti na vprašanje, ki nam je na Brestu že dalj časa znano, nismo pa ga pripravljeni hitro in učinkovito razrešiti.

In za kaj gre? Naše temeljne organizacije se čedalje pogosteje srečujejo s pomanjkanjem delavcev — »lesarjev širokega profila«. Vse pogosteje se dogaja, da lesarji bežijo z Bresta, ali pa vsaj iz neposredne proizvodnje. Tudi mladina se za ta poklic ne odloča, čeprav imamo šolo blizu, v Postojni.

V proizvodnji pa usposobljenih delavcev rabimo čedalje več, saj so minili časi velikih serij, z katere je bilo mogoče do potankosti pripraviti tehnično tehnološko dokumentacijo. Majhne serije namreč zahtevajo hitro prilaganje novim izdelkom, temu pa se najlaže prilagajajo delavci, ki so za delo dobro usposobljeni.

Na vprašanje, zakaj se mladina nerada odloča za lesarski poklic in zakaj ni nikakršnega zanimanja za izobraževanje ob delu, je več odgovorov. Lesarstvo kot panoga ni bilo nikoli deležno posebne družbene skrbi, pa čeprav je ta panoga prispevala pomemben delež izvoza.

Vsekakor pa menimo, da je največji razlog za takšno stanje nagrajevanje.

Naša sedežna garnitura LENKA

NOVINARJI MED NAMI

Sredi maja je bilo vsakoletno srečanje stalnih dopisnikov Dela, tokrat v Cerknici in v Postojni. Med drugim so se seznanili tudi z Brestom in njegovim gospodarjenjem ter s položajem slovenskega lesarstva sploh. Zlasti slednje jih je v daljšem razgovoru še posebej zanimalo.

Po razgovoru so si ogledali še naš salon pohištva, cerkniško tovarno pohištva in Mineralko. Na sliki: nekateri izmed 46 novinarjev v TOZD Pohištvo.

Sejem v Köbenhavn

Tudi letos smo si ogledali sejem pohištva v Köbenhavn. Žal čas za ogled ni bil najbolj primeren, saj smo prišli tja šele zadnje dni sejma, tako da nismo dobili popolnega vpogleda v dogajanje, pa tudi propagandnega gradiva je bilo zelo malo.

Na sejmu je bilo na vsakem koraku čutiti znani skandinavski moto »iz človeka za človeka«. Ureditve razstaviščne hale kot družabni prostor, odprtost razstaviščnih prostorov, možnost za posedanje po sedežnih garniturah, kar pa nihče ni izrabljalo, vse to veje njihovo odprtost.

Tudi letos je bilo največ pohištva iz masivnega lesa. Ogrodja stolov in sedežnih garnitur so bila v glavnem iz lameliranega lesa, ploskovno pohištvo pa v kombinacijah širinsko lepljenega lesa ali čiste masive. Kar je bilo furniranega pohištva, tega je bilo relativno malo, je bilo furnirano v plemenitih furnirih (jesen, hrast, teak, palisander). Masivne nalepke so bile povsod zelo tanke, debeline 2 do 3 milimetra. Robovi so bili posneti, nalepke pa so se sledno pojavljale na frontah in na korpusih; obvezno so bile iz enakega materiala kot furnir. Lepljenih furnirjev ni bilo.

Opazna je bila skrajna racionalizacija materialov. Ploskovno pohištvo, ki je bilo strogo namensko, je bilo zastavljeno na vertikalno nakladanje. Zato so bili posamezni elementi manj

ši dimenzij, kar pa je pogojevalo tanjši korpus, ki je bil debele 13 milimetrov. Police so bili na krajših razporih debele 10 milimetrov. Garderobne omare pri spalnicah so bile tako kot pri nas debele 19 milimetrov, odlikovalo pa jih je veliko funkcionalnih dodatkov: obšalniki za kravate, vgrajeni predali, police za drobno perilo in podobno.

Površinska obdelava je bila pri masivnem pohištvi zvečine natur in s svetlečimi laki. Sijaj se je gibal okoli 60 odstotkov ali več. Veliko pohištva, v glavnem jedilniški programi, ki so bili predvsem iz masivne bukovine, sploh niso bili površinsko obdelani, ampak so bili zavarovani le z voski. Vse pohištvo, ki je bilo površinsko obdelano s pigmentnimi laki, je bilo iz mediapskih plošč.

Pigmentni laki so bili polmat. Veliko je bilo kombinacij lesa in kovine. Kovinsko ogrodje je bilo v glavnem kromirano, manj je bilo barvanega. Preučiti je treba možnost, da bi se tudi naša strojegradsna vključila v ta program.

V času sejma je bila že tradicionalna razstava inovacij. Letos je bilo razstavljenih razmeroma malo izdelkov, kljub vsemu pa so bili zelo zanimivi, saj nudijo industriji nove možnosti.

A. Vivod

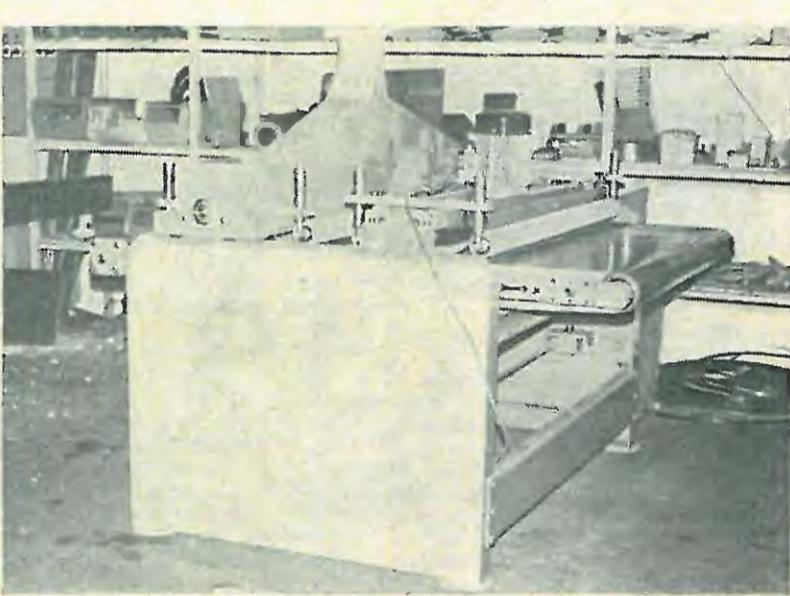
jo nekateri zagovarjajo, da v trgovini za vsakega kilogram kruha stane enako, ne more vzdržati.

Popravimo ocene del; tisti pa, ki niso dovolj usposobljeni, naj se usposobljam, da bodo lahko opravljali tudi najzahtevnejša dela. Iz težkega stanja se ni moč izvleči s tem, da bodo osebni dohodki enaki za vse, zahtevnejša dela pa naj opravljajo tisti, ki jih znajo.

Resnično pa ravno slednjih na Brestu manjka in žal ne samo med lesarji.

Prav gotovo bo potrebno ta vprašanja čimprej razrešiti in najbrž bomo o njih še večkrat napisali.

J. Opeka

Iz naše strojegradske — nov brusilni stroj

Ob letošnjem dnevu varnosti

13. maj 1944. leta je formalno pravni mejnik ustanovitev naše varnostne službe — je dan varnosti. Naj spomnim: tistega majskega dne je tovariš Tito izdal ukaz o ustanovitvi legendarne OZNE. Nastala in razvijala se je v času najtežjih preizkušenj in bojev proti okupatorjem in domačim izdajalcem.

V spomin na to pomembno Titovo odločitev se v maju — mesecu mladosti — spominjam slavnih dni naše preteklosti, ocenjujemo dosežke, sprejemamo zahvale za naše delo in dejemo zaslужena priznanja posameznikom in organizacijam za njihov prispevek k boljši varnostni kulturi ter varnostnim razmeram. Letos je različna priznanja organov za notranje zadeve iz notranjske regije do bilo 30 organizacij in posameznikov.

Dan varnosti je tudi priložnost, da ugotovimo, kaj smo dosegli v letu dni, kje smo bili uspešni in da zastavimo cilje, ki jih moramo čimprej doseči.

Ob letošnjem dnevu varnosti lahko zapišemo, da smo bili bolj uspešni kot prejšnja leta pri načrtovanju dela narodne zaščite in tudi pri usposabljanju njihovih pripadnikov. Z zadovoljstvom lahko zapišemo, da imamo ugodne varnostne razmere, na katere pa sicer vplivajo nekoliko zaostrene politične razmere.

Takšno stanje zahteva, da v vseh okoljih nenehno ocenjujemo politično-varnostne razmere in z njimi seznanjamo delovne ljudi in občane. Ta nam bo omogočalo in zagotavljalo primerna samozaščitno obnašanje, kar bo porok, da bomo tudi v prihodnje lahko živel v miru in varni.

Nedvomno pa drži, da opravljeno delo nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše. Potrebeni bodo novi, dodatni in še večji naporji za doseg včje varnosti v cestnem prometu. Prav na tem področju smo še pogosto malomarni, dopuščamo in sami povzročamo dejanja, ki ogrožajo nas same in predvsem tudi druge. Nedopustno je, da na primer dovolimo celo otro-

kom mlajšim od deset let, da vozijo kolo z motorjem, traktor, kolo, čeprav bi se morali zavestati, kakšni nevarnosti se s tem izpostavljajo.

Podočnih primerov in področij je še kar precej. Zelo veliko gorimo v zadnjem času o varstvu okolja, sklicujemo razne posvete, »okrogle mize« in podobno, zelo malo ali skoraj nič pa nismo pripravljeni storiti za to sami.

O slabem odnosu do družbenega, pa celo zasebnega premoženja, smo že pisali tudi v Obzorniku. V zadnjem času se pogosto srečujemo s prijavami o tatvinah koles, koles z motor-

jem, nikakor pa se ne moremo odločiti za nakup ključavnice ali drugače preprečiti taka in podoba dejanja. Izuči nas še dejstvo, da se je iz disco kluba odpeljal z našim motorjem nekdo drug.

Družbena samozaščita nam še ni »prišla v kri in meso« in očitno bo za to potrebno še nekaj časa. Pomembno je, da se tega zavedamo in da o tem razmišljajmo. Menim, da o tem pravilno razmišlja tudi uredništvo Obzornika, ki vsako leto, če ne večkrat, pa vsaj ob dnevu varnosti namenja nekaj prostora tudi tem vprašanjem.

L. Špitalar

NAŠI LJUDJE

Tokrat vam predstavljamo našo dolgoletno delavko Marijo KOS iz temeljne organizacije Tapetništvo.

Rojena je bila leta 1934 v kmečki družini v Žerovnici. Že zelo zgodaj, ko še ni dopolnila

dveh let, je izgubila očeta. V najtežjem obdobju naše zgodovine je vsa družina pomagala v narodno osvobodilnem boju, ona kot kurirka-pionirka in je za to delo prejela leta 1946 medaljo zaslug za narod.

Po osvoboditvi je končala osnovno šolo, ostala sama z mamo doma na kmetiji, leta 1956 pa se je zaposlila na Brestu v tedanjem Tovarni lesne galanterije Martinjak. Opravljala je različna dela v krojilnici in pakirni, kasneje, ko je bil osnovan nov oddelek tapetništva, pa je od vsega začetka delala v tem oddelku.

Spominja se, da so tapetništvo večkrat prestavljali, da so delali v začetku preproste izdelke v težkih pogojih, včasih tudi brez strehe nad glavo. Kasneje, ko je tapetništvo preraslo okvir oddelka, je bila ustanovljena temeljna organizacija Tapetništvo, v katero se je preselila v dela še danes na delih in nalogah tapeciranje elementov.

V tem obdobju je tudi prizadeleno delovala v najrazličnejših samoupravnih organih in sindikatu. Vedno je odkrito povedala in opozarjala na tisto, kar je mislila, da je narobe. Misli pa, da ji je to bolj škodilo kot koristilo.

Letos v maju se bo po tridesetletnem delu na Brestu upokojila, ker čuti, da ni več kos vsem zahtevam sedanjega delovnega procesa. Doma jo čaka veliko dela pri hiši, ki sta jo z možem z veliko merom odgovodovanja in lastnim delom zgradila v Černici. Pa tudi sinova bi rada spravila h kruhu.

»Življenja, kakršnega sem imela, predvsem tistega v mladih letih, ne bi hotela še enkrat preživeti,« je dejala na koncu razgovora.

S. Drobnič

OBJAVA

Poslovni svet TOZD Mineralka n.s.o. Cerknica objavlja prosta dela oziroma naloge čiščenje prostorov.

Pogoja:
— končana osemletka,
— poskusno delo 1 mesec.

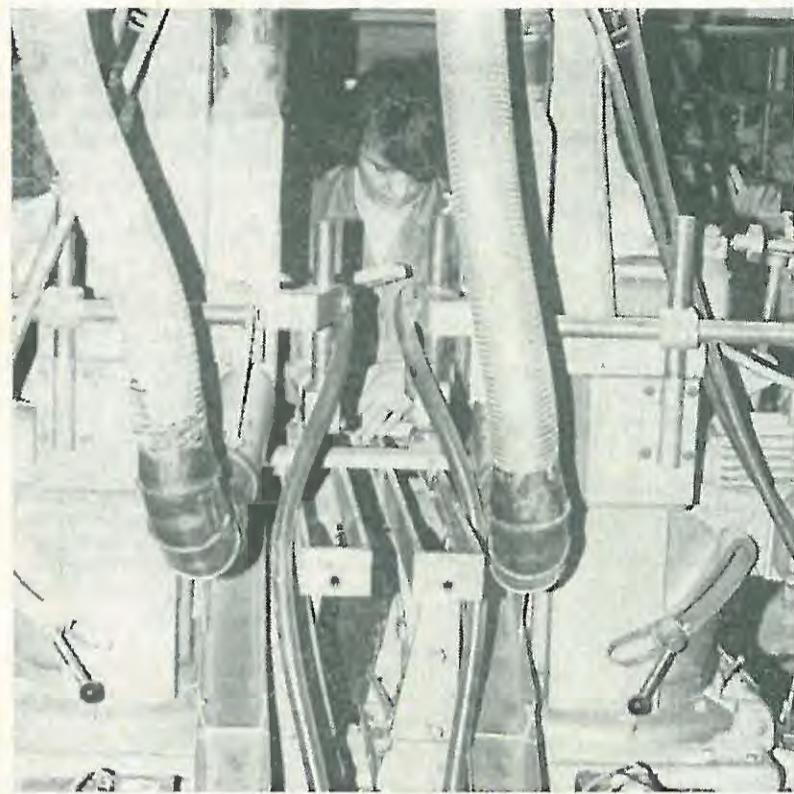
Kandidatke morajo vložiti pisne prošnje v splošno kadrovsko službo TOZD Mineralka najkasneje do 5. 6. 1986. Prošnji naj bo priložen kratek življepis.

Poslovni svet
TOZD Mineralka

OBVESTILO

Obveščamo vse starše, ki želijo prijaviti svoje otroke v vzgojno varstvene enote, naj prošnje oddajo do 15. junija 1986 v tajništvo vzgojno varstvene delovne organizacije Cerknica, Cesta na jezero 17.

VVDO Cerknica

Človek med stroji

Vseskozi delavna

BRESTOVI upokojenci
brestu

Tokrat smo se pogovarjali z našo upokojenko Karolino MEDEN iz Begunja.

Rodila sem se pred sedemdesetimi leti v Ravnh pri Žilcah. V Begunje sem se prese�ila po poroki leta 1935. V tistih časih je bilo težko ustvariti si družino. Mož je bil zaposlen na občini v Begunjah, prejemal pa je zelo nizke osebne dohodke, ki niso zadoščali za preživljajne štiričlanske družine.

Nato se mi je ponudila priložnost, da sem se zaposlila v osnovni šoli Begunje. Delala sem kot snažilka in kurjač obenem. Nihče me ni vprašal, če zmoren vse to delo sama, na rejeno je moral biti.

Zatem sem se zaposlila v gostinstvu pri Miljanu Turšiču, kjer me je zatekla vojna. Tedaj so v gostilno začeli prihajati prvi organizatorji osvobodilne

fronte in sva se tudi z možem vključila v njeno delo. Mož in veliko drugih Begunjčanov so leta 1942 odpeljali v internacijo na Rab. Šest mesecov sploh nismo vedeli, kje so. Vsa skrb za preživljvanje otrok je ostala meni. Junija 1943. leta so belogardisti arretirali še meni in me odvedli v sodne zapore, kjer sem bila na italijanskem sodišču obsojena na 20 let. Vendar sem se zaradi kaptulacije Italije po štirih mesecih in pol vrnila iz zapora. Vojnih časov se nerada spominjam, saj

je bilo preveč gorja. Seveda sem tudi po vrnitvi iz zapora delovala za osvobodilno fronto in zato bila zopet preganjana.

Vojno smo preživeli; bili smo srečni, da smo ostali živi. Med vojno so mi Italijani ubili brata in svaka. Po vojni leta 1947 pa je hčerkko napadla zahrbtna bolezen in je umrla.

Začelo se je novo obdobje, nova porušene domovine. Leta 1958 sem se zaposlila na lesni industriji Jelka v Begunjah. Na začetku sem delala v zabojsnici. Jelka je bila tedaj še v razvoju, zaposlenih nas je bilo tedaj 70 do 80. Razmere so bile zelo slabe, saj ni bilo ogrevanja. Ogrevali smo s pečmi na žagovino, kjer smo si pogreli tudi malico, ki smo jo prinesli s seboj od doma. Tedaj ni bilo še zračenja in ne varovalnih oblek, toda bili smo zadovoljni, da je bil zaslužek. Iz zabojsne sem šla v pisarno. Delavcem sem obračunavala mezdne liste, zadnja leta pa osebne dohodke. Vesela sem, da se je Jelka razvila do take mere, vesela sem tudi, da so se razmerje delavcem takoj izboljšale.

Sedaj, ko sem upokojena že devetnajst let pa še vedno sprenjam gospodarjenje Jelke, pa tudi celotnega Bresta. Dobivam Obzornik; zelo hvaležna sem vodstvu Jelke, pa tudi sindikalni organizaciji, da nas vabijo na srečanja in nas seznamajo o svojem razvoju, uspehib in težavah. S tem nam dvigajo našo upokojensko moralno in čutimo, da nismo pozabljeni.

Zanima me tudi gospodarjenje celotne delovne organizacije, ki je za razvoj naše občine veliko prispevala, saj daje kruh številnim delavcem. Po zaslugu Bresta naša občina ni več na repu zaostalosti. Vsi trdno upamo in želimo, da bi prebili sedanje težave, ki ne pestijo samo Bresta, ampak celotno našo družbeno skupnost.

Vsa povoja leta sem delovala v različnih družbeno političnih organizacijah. En mandat sem bila članica družbeno političnega zborna pri občinski skupščini. Bila sem član predsedstva ZZB NOV, v krajevni borčevski organizaciji pa delam kot tajnik že dolga leta. Veliko let sem delala tudi v SZDL in DPM, ko pa sem bila zaposlena, sem bila v delavskem svetu, vodstvu sindikata, sekretar osnovne organizacije zveze komunistov, pa še kje.

Sedaj delujem še v organizaciji ZZB, pri občinskem odboru društva upokojencev, na zad (Konec na 5. strani)

Krpakov rod

KRPANOV ROD — priloga Bre-stovega obzornika.

Gradivo zanjo so pripravili učenci osnovnih šol občine Cerknica pod vodstvom njihovih mentorjev. Uredil Janez Praprotnik. Izid priloge je omogočila občinska izobraževalna skupnost.

Spoštovani bralci!

Tokrat predstavljamo prvič — v počastitev meseca mladosti in Titu v spomin — prilogo, ki so jo pisali naši najmlajši, učenci osnovnih šol naše občine.

Začetek je skromen, vsega dve strani, vendar za poskušnjo naj bo to dovolj. Odziv na povabilo k sodelovanju je bil presenetljivo številjen in če si smem privočiti oceno, tudi kakovosten. Zato sva bila z urednikom Obzornika v precejšnji zadregi, ker sva se prezgodaj dogovorila za samo dve strani. Če bodo mladi pisci in likovniki ostali tako zagnani, v kar ne dvomim, ne bo težko že v jeseni iziti na štirih straneh, potem pa na pomlad še enkrat.

Brestov obzornik izhaja v visoki nakladi, veliko višji, kot smo si to mogli privočiti na vseh šolah skupaj. Poleg tega razpolaga s tiskarno, mi vsi skupaj pa premoremo komaj kakšen star ciklostilni »pajkel«, komaj dosti dober za kontrolke. Učenec bo vsaj lahko videl, kakšna je njegova beseda ali risba, kadar je tiskana. To bo pa gotovo spodbujalo k boljšemu in popolnejšemu, kar je navsezadnje namen te priloge, ki naj bi v prihodnje izhajala vsaj dvakrat letno na štirih straneh.

Mnogim dopisnikom, ki so se potrudili in poslali tako številne prispevke ter njihovim prizadevnim mentorjem, se oba z urednikom zahvaljujeva in opravičujeva, ker nisva mogla objaviti niti vsega najboljšega. Jemljite, kot da je objavljeno!

Vsem mladim želiva tudi junij — majski!

Janez Praprotnik

Šest let po Titu

Smrt našega voditelja je globoko prizadela vse Jugoslovane. Naš dolgoletni predsednik ni bil le velik borec za pravice, za socializem, bil je tudi velik borec za mir v svetu, za odpravo vseh križnih žarišč. Že pred vojno, pa tudi med njo je pokazal svoje odlike, posebno svoj čut za pravico. Vedno je vztrajal na tem, kar je hotelo ljudstvo, se zavzemal za pomoč še revnejšim od nas.

»V stiski spoznaš prijatelja,« pravi stara modrost in prav v vojni krizi se je kalilo naše prijateljstvo. S svojim zgledom je to prijateljstvo koval Tito. Ni se oziral na to, kakšne vere si, ni se oziral na to, kakšne narodnosti si, zanj je bil vsak prijatelj, ki je v stiski pomagal.

Bloški smučar — iz OŠ Nova vas

Tisti pa, ki so bili proti svojemu narodu, izdajalci, so bili v njegovih očeh gnide, gnoj, ki ga je treba odstraniti. Ko je šlo za to, ali bo Trst naš ali ne, je zmagala njegova razumnost, da ni treba po nepotrebnem izzivati nove vojne, novih žrtev. Prav tako nas je rešil sovjetske nadlege osemnštiri desetega leta.

Jugoslavijo je vodil po poti socializma, napredka, enako-pravnosti. Po njegovi zaslugi,

pa seveda tudi po zaslugu njegovih sodelavcev, se je Jugoslavija izkopalila iz globoke zaostalosti. Vedno je trdil, da samo znanje in še enkrat znanje pelje naprej.

In mladina je sledila njegovim željam. Iz nepismenih so zrasli strokovnjaki, ki že v svetu nekaj veljajo. Po vojni je mladina rade volje prisluhnila Titovim željam po obnovi domovine. Zrasle so tovarne, železniške proge, ceste, šole... Jugoslavija se je s pospešenim tempom razvijala. »Na mladih sloni naša prihodnost«, je večkrat poudaril, in res so mladi pozabili na vojne vihre in zrli z upanjem v prihodnost.

Z njegovo smrtno je ugasnila velika luč, naša srca so se izgubila v temi. Vsa Jugoslavija je hitela v Beograd, da se poslovijo od svojega vzornika.

Prav dobro se spominjam, kako smo sprejeli to žalostno novo šolarji. Naš takratni ravnatelj tov. Praprotnik nas je zbral v učilnici, vso šolo. Z minuto molka smo ob žalni glasbi počastili spomin na Tita. Takrat se nisem vedel, kaj je to tako hudega. »Vsak pač enkrat umre,« sem si mislil. A umrl ni navaden človek. Tisti dan smo imeli prosti in po televiziji smo spremljali žalne slovesnosti.

Mladi smo izgubili velikega vzornika. Po njegovi smrti je bil ritem našega razvoja upočasnen. Cene so rasle, inflacija je bila vedno večja, vedno več podjetij je drvelo v izgubo.

Ves svet je žaloval za njim. Vsi so ga poznali kot velikega borca za mir, enega izmed budnikov neuvrščenih. Bil je res velik človek. Danes, v času velike gospodarske krize, bi ga še kako potrebovali.

A mrtvih se ne da obudit. Preostane nam edino še to, da hodimo po njegovi poti, sledimo njegovim željam in spoštujemo suverenost drugih držav. To je naše vodilo za vnaprej, naša prihodnost.

Damjan Širaj 8. r.
OŠ Nova vas

Sonce naše Jugoslavije

Pisalo se je leto 1941. Hitler je že močno pritiskal na našo državo. Nekega dne jo je tudi napadel. Nekaj časa so naši narodi in naši ljudje to opazovali, zavedni državljanji pa so se zbirali in so proti Hitlerju kaj hitro organizirali odpor.

Odpor je tu. Jugoslavija že udriha po Hitlerjevi in Mussolinijevi vojski. Vsak dan je po državi neštetno spopadov, diverzij in atentativ. Ponekod je naši partizanski vojski vzhajalo sonce, ponekod pa je zašlo, včasih so ga celo zakrili rdeči, kravni oblaki. Zmage in porazi so se menjavali, kot se spreminja vreme v aprilu. Zdaj sije sonce, zdaj grmi in klesti toča. Dolg je bil ta april za partizane, veliko predog. Štiri leta je trajal. Toda, kakor se v naravi aprila prevesi v maj, tako je prišla prava pomlad tudi partizanom. Hitler je kapituliral.

Ni lahka naloga držati sonce nad hribom. Tega so se zavedali naši revolucionarji s Titom na čelu. Vsa Jugoslavija je bila porušena. Morali so jo postaviti na noge. Bilo je veliko žuljev na rokah brigadirjev, ki so gradili novo Jugoslavijo. Bilo je veliko zlomljenih krampov in skrhanih lopat, preden je stala

nova Jugoslavija in se je sonce pomaknilo še malo više in so se meglice pred njim še bolj razpršile.

Stala je nova Jugoslavija, a tudi narodi so stali pred novimi nalogami. Iz porušene domovine je bilo treba zgraditi obnovljeno, iz obnovljene razvito.

Petintrideset let se je sonce naše dežele dvigalo in se jasnilo, ko pa je 4. maja 1980 ugasnilo srce tega sonca, je začelo zahajati.

Šest let je od tega, kar je umrl Tito, in šest let se pred soncem naše dežele gnetejo temni, grozeči oblaki. Sele zdaj smo spoznali, koliko je bilo vredno Titovo ime.

Spet je tu maj, mesec mladosti. Od njega pričakujemo veliko. Upamo celo, da bo vse leto en sam maj. Premalo pa se sprašujemo: »Ali smo pripravljeni dovolj narediti za leto, da bi ga lahko imenovali MAJ? Ali smo pripravljeni vsi posoditi svoje roke in svojo pamet in obdržati naše sonce visoko nad obzorjem?«

Crt Praprotnik
OŠ Nova vas

Smučar partizan — iz OŠ Nova vas

Razočaranje

Zaljubil sem se v neko lepo dekle z Rakeka. Dala mi je naslov, jaz pa sem ji seveda takoj naslednji dan pisal. Napisal sem vse mogoče: kako je lepa, očarljiva, prijazna in da ima zelo lepe zobe. Na koncu pa še tisto, no, saj veste kaj, ali me ima rada ali ne. Zadnji dve besedi sem lepo okrasil z rožicami.

Minilo je teden in dva dni, ko je pismonoša prinesel pismo. Kar pri srcu me je bolelo, ko sem odpiral ovojnico, celo na stranišče sem moral teči. Ko odprem, vidim, da je naslov še kar primeren. Pisalo je namreč »Zdravo!«, ko pa preberem na prej, zagledam stavek: »Ne, imam že drugega fantal!«

Joj, kakšno razočaranje! Moje sanje so splavale po Obrhu. Samo še njo sem viden in beli poročni obleki in z drugim fantom. Pol ure sem bil v svoji sobi in gledal tisti nesrečni stav. Razočaran sem bil tako, da še naloge nisem napisal. Pri kosilu sem bil žalosten in si nisem upal ne mami ne očetu pogledati v oči. Po jedi sem še spet v sobo buljil v tisti stav: »Ne, imam že drugega fantal!«

Kaj pa sem hotel drugega kot sprijaznit se s tem. Če ima že drugega, ga pač ima. Sicer pa imam tudi jaz že drugo.

Alen Frbežar 8. b.
OŠ Stari trg

Nalaganje lesa — B. Truden 6. c OŠ Stari trg

Maj — mesec mladosti

Tudi v Cerknico je priša ponudil. V maju, ko zunaj vse cvete, jo prav vsi začutimo. Pa še toliko pomembnih stvari se je zgodilo v maju. Skoraj ves mesec vihrajo zastave. Prvega maja praznujejo vsi delovni ljudje. Tudi mi smo delavci.

Učimo se in ob knjigah spoznavamo, kako so trpeli naši ljudje, da so nam priborili sprosto. Četrtega maja so Cerknčani pregnali sovražnika in svobodno zadihalo.

Prav na ta dan pa se oglašajo sirene. Pred šestimi leti je umrl Tito. Takrat sem bila starata tri leta. Žalostna sem bila, čeprav nisem dobro vedela, kaj se je zgodilo. Ko sedaj pri polju spoznavam njegovo veliko delo, se mi zdi, da je še vedno nekje med nami.

Ta mesec smo po Notranjski ponesli kurirčkovo torbico

in lepo sprejeli tudi Titovo šta-feto.

Ceprav je dan mladosti 25. maja, se mi zdi, da mladi praznujemo ves mesec.

Asja Dobrin 3. a
OŠ Cerknica

DAN MLADOSTI

Ob dnevu mladosti je pri nas vedno veselo. Takrat ima rojstni dan tudi moj bratec Jaka. Ceprav je še majhen, že ve, da se je takrat rodil naš dragi tovariš Tito. Na ta dan je vse veselo, kakor da bi imeli rojstni dan vse ljudje.

Saša Drobnič 1. a.
OŠ Cerknica

KAJ BO S TABO ŽITNO POLJE

Bleščala so se žitna polja, kjer danes stolpnice stojé, le v hribih in odročnih krajih še žitna polja valové.

Tam daleč, proč od mesta se skriva skromna vas, sprehaja veter se med polji in sliši se škrjančka glas.

Umaknil jelen se v gozdove, da v miru bi živel. A kaj bo s tabo, žitno polje? Kje tebi bo škrjanček pel?

Peter Mertelj
7. r., OŠ Grahovo

PRILOGA

Ustvarjamo smetišča

Vse, kar je okoli nas, imenujemo okolje. Ta svoj prostor bi morali spoštovati tako kot svoj dom. Paziti bi morali nanj kot pazimo na pohištvo, na posteljo... Žal pa je ta prostor čedalje bolj umazan in zapakan. Kadar grem v naravo, po gozdu, vidim polno konzerv, tetrapakov in plastičnih vrečk. V vsakem grnu je kaj, pa čeprav je do javnega smetišča le nekaj korakov. Vsak si misli: »Kaj bi delal nepotrebne korake in tradel bencin.« In tako odvrže odpadek tja, kjer ga nihče ne vidi.

Naše okolje pa ni umazano le s smetmi. Veliko beremo v časopisih, gledamo po televiziji o onesnaževanju zraka. Industrija in dimniki domačih ognjišč spuščajo v zrak vsak dan neizmerljive količine drobnih, nevidnih delcev, ki jih potem vdihavamo. Vsrkajo jih tudi rastline, ki počasi umirajo. Posebno lepo se to vidi na jelkah, borih

in sploh vseh drevesih ob velikih prometnicah.

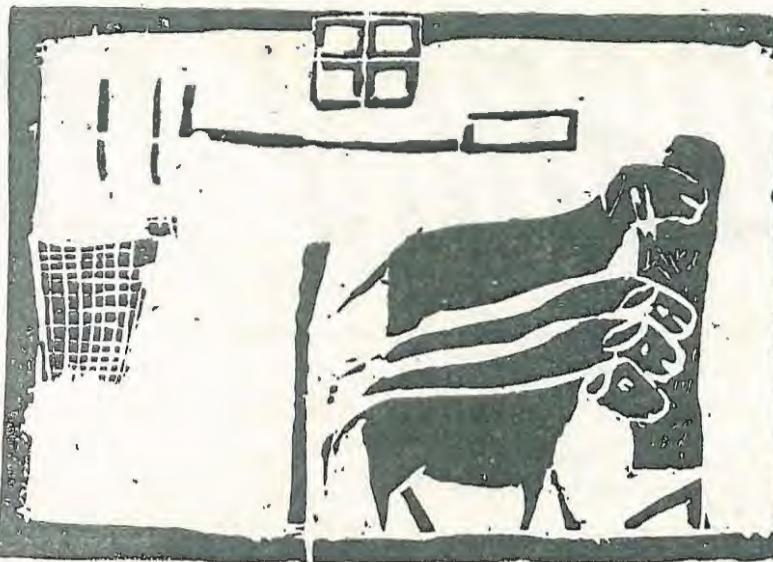
Tovarne spuščajo odpake kar v potoke in reke, ki tečejo mimo njih. Veliko teh rek je postalo mrtvih, v njih ni ne ribe ne vodnega rastlinja. Kako žalostna slika je to!

V zadnjem mesecu smo doživeli hudo preizkušnjo. V Černobilu je v zrak začel uhajati radioaktivni jod. V Sovjetski zvezzi tega sploh ne bi objavili, če ne bi tega odkrile švedske naprave.

Vse to je oddaljeno stotine kilometrov od nas, vendar kljub temu nismo smeli jesti solate in gob. Kaj bi šele bilo, če bi padla atomsko bomba. Tega se mnogi ljudje splohi ne zavedajo.

Kako brez pameti sekamo vejo, na kateri sedimo! Kako dolgo še?

Janez Usenik 7. r.
OŠ Nova vas

Hlev. Narisal V. Klančar OŠ Nova vas

Pri nas doma

Naš dom je pravzaprav velika, prostorna hiša. Tudi naša hiša ima okna in vrata, televizor in radio ter razno pohištvo. Vse lepo in prav bi bilo, če ljudje v njej ne bi bili tako različni. Pa nikakor ne samo po zunanjosti.

Da vedno hodim v trgovino jaz, je seveda normalno. Toda to, da moram tudi po drva vedno jaz, je preneumno. Večkrat sem se pritožil vrhovnemu štabu-očetu, vedno pa je sledil odgovor: »Ne pozabi, da si najmlajši član družine.« Ali pa: »Saj imaš že prve noge.« Toda če imam prve noge in sem najmlajši, sem torej prešibak za takoj težka dela, si mislim.

Očeta vse popoldne ni doma, konaj pa pride domov, mi servira cel kup raznih del. Misli, da bom samo kimal in poslušal. No, kadar je on doma, to seveda tudi delam. Ko pa je v službi in mama začne s svojimi ukazi, se začno moje stavke. Sprva mamo ubogam, ko pa moram že petič po stopnicah dol v skrinijo in v klet, mi vzkipi. Sestajst stopnic gor, šestnajst dol. To je pa že višek. Vsak dan po petkrat. Enkrat po meso, drugič po krompir. Ravnog se sezujem, pa se mama spomni še

na zelenjavko. Zopet se moram obuti, stopnice...

Ko je mama zadovoljna, se tudi jaz pridružim očetu, ki se je vrnil z dela. Gledava košarko. Napeto je, Cibona vodi le za dve točki. Takrat pride mama, pritisne gumb in začne se film na drugi TV mreži. Oče mirno sedi in jo pogleda. Zakaj se pa sedaj ne dela šef? Man ne bi tudi on pritisnil gumba, saj raje gleda košarko.

V rahli jezici se dvignem iz mehkega fotelja in se »zmgiam« k svoji mavrici. To je seveda računalnik. Edina stvar ki me še razume na tem svetu. Vključim ga in natipkam »LOAD«. Pridno naloži program in igra se začne. Nalaganje je dolgočasno in traja tudi do pet minut. Takrat se zasljišjo koraki, mama odpre vrata. Večerjal Ves jezen izključim Spectrum in grem po večerjat. Takoj nato pa očetov ukaz: »Umit in spat.« Moram ga ubogati.

Zivljenje se mi včasih zdi podobno Spectrumovemu. Oče ukazuje... Oče ukazuje... Jaz izpolnjujem... Izpolnjujem in ubogam.

Janez Mohar, 8. a.
OŠ Stari trg

rejši brat že gradi hišo na domačih tleh.

Blizu moje vasi je tudi lovška koča, kjer se ob nedeljah zbirajo lovci. Tam sestankujejo, balinajo, včasih priredijo tudi veselico. Tudi moj oče je lovec, zato grem večkrat ob nedeljah z njim med veselo zeleno druščino.

Na svojo vas sem zelo navezan in ponosna. Za nič na svetu je ne bi zapustila, čeprav se moram v šolo voziti z avtobusom in v njej ni ne kina ne diska. Vse to mi odtehta sprehod skozi čudovito naravo, ki se je že odela v zeleno barvo pomlad.

Polje nas je poklicalo k sebi. Pozno poletje nam bo s poljskim sadeži poplačalo našo ljubezen do zemlje.

Jesen bo naše poti prekrila s pisano preprogo suhega listja. Zima nas bo poskušala z visokim snegom odrezati od sveta, živalim pa bo skušala odbiti zadnjo uro. Toda z gazmi si bomo utrli pot do avtobusa. Živalim pa bomo nanosili sena v krmišče.

V bližini vasi Cajnarje in potoka Cerkniščica je ena izmed treh hiš moj ljubi, dragi dom.

Vesna Zalar 6. a.
OŠ Cerknica

IZ NAŠIH VASI

Kraj obične veliko turistov, ki si z zanimanjem ogledujejo dva »beča«, v katera teče voda. Nekaj ljudi še dandanes napaja živino v njih.

Barbara
Velike Bloke

Rada živim v tej vasi, saj se nam kaže krasna in razkošna v pomladnem cvetju, vsa zelenina poletju, škrlatna v jeseni, pozimi pa v bleščeci belini ali pa v sanjavi sivini megljenih dni.

Irena
Studenec na Blokah

Tu je prava bloška zima in če trkaš na vrata, moraš močno udariti, da preglassi notranjsko burjo. Ko pride poletje, je ta mala vasica vsa v cvetju. Domčini pa s svojimi pridnimi rokami veselo obdelujejo zemljo. Tu se vsi ukvarjajo s kmetijstvom. Mnogo mladih ljudi je pred leti odšlo v mestca za delom v tovarne. Le včasih še pridejo pogledat, če vas še stoji. Ni čudno, da potem starci ljudje tarnajo, kam je veselje šlo.

Tanja
Andrejčje na Blokah

Prisrčen obisk

7. maja je k nam prišla kuřička pošta. Ob tej priložnosti smo povabili Ladico Štritof, rojeno Petrič, ki nam je pripovedovala o Slivniškem bataljonu.

Slivniški bataljon je bilo lažno ime za civilni logor pod Snežnikom, ki je sodil v sestav Notranjskega odreda. Strelj je 117 ljudi, predvsem otrok, mater in starčkov, ki so se 2. septembra 1942. leta umaknili iz Loške doline, da jih ne bi postrelili Italijani. Med njimi je bila tudi Petričeva družina. Ladica je bila takrat stara 13 let.

Dodeljena je bila v enoto, ki je skrbela za prehrano, drva in gradnjo gozdnih zavetišč. Po vodo in hrano so hodili v okoliške vasi, ki so bile oddaljene več ur. Prehranjevali so se predvsem s krompirjem in z gozdnimi sadeži. Od vsakega obroka pa so del odstopili najmlajšim. (V taborišču sta se rodila celo dva otroka.)

Delili so si vse, celo vodo iz luže. Ker Ladica ni imela čevljev, si je noge zavijala v vreče, zato je hudo ozebla. Pozimi 1942. leta so Italijani taborišče obkobil in ga uničili, ljudje pa so se pravocasno umaknili. Petričeva družina je tedaj rešila le veliko zeleno odejo. Ladica je pograbila šestmesečnega bratca Iva. Zatekli so se pod veliko smreko. Lilo je kot iz škafa. Ognja niso mogli niti smeli zakuriti. Mali Ivo je jokal. Da bi ga utišali, so v menažko nastregli malo deževnice in vanjo pomešali koruzne moke ter mu dali, da si je napomnil želodček.

Slivniški bataljon je kmalu po tem dogodku razpadel, kajti sposobni za boj so odšli v partizane, mlajši in starčki pa v Belo Krajino. Tam je Ladica naredila bolničarski tečaj in postala bolničarka partizanske bolnice Planjava v Starem trgu.

Prišla je svoboda. Ladica je v boju zanjo izgubila očeta, mati je bila na smrtni postelji, dom pa so si prilastili drugi. Želela je študirati medicino, a se je moralna odreči tej želji, saj je morala poskrbeti za sestrico in brate, da so z njenega pomočja vsaj oni končali šolo.

Ta pripoved nas je zelo pretresla. Toda nihče od nas si ne zna predstavljati, kako so prenesli vse napore. Mi že jadujemo, kadar imamo sedem ur in nam malo zakruli v želodcu ali pa na športnem dnevu malo več poščimmo in se nam naredi žulj. Mogoče nam bo ta pripoved led le pomagala laže prenašati naše vsakdanje drobne težave.

UČENCI 7. raz., OŠ Grahovo

IZ NAŠIH VASI

Vsi vaščani smo med seboj zelo povezani, veliko pomagamo drug drugemu. Ne poznam soseda v tej vasi, ki bi bil s kom spret. Dostikrat se ob nedeljah popoldne zberemo pod lipi sredi vasi, kjer poklepamo o svojih težavah. Zgodi se tudi, da sosed raztegne harmoniko in prav lepo nam je. Večkrat priredimo tudi piknik, za katerega prej zberemo denar. Pred nekaj leti smo na ražnju spekli celega prašiča. Ta mi je ostal v posebnem spominu, ker

nam je ušel, preden smo ga dali na raženj.

Alenka
Studeno na Blokah

Naša vas je pametno postavljena. Vsa je na rebrini in ni požrla niti koščka rodovitne zemlje. Takoj pod vasjo leži polje, kruh in živiljenje tukajšnjih prebivalcev ali, bolje rečeno, njihovih prednikov, kajti sedaj jih bolj malo živi samo od zemlje.

Danilo
Nemška vas
na Blokah

Čarownice. A. Sterle OŠ Stari trg

Jubilej v mesecu mladosti

PETINDVAJSET LET ORGANIZIRANE VZGOJE IN VARSTVA PREDŠOLSKIH OTROK V OBČINI CERKNICA

Mineva petindvajset let od prvih začetkov organizirane vzgoje in varstva predšolskih otrok v naši občini. Začetki so bili skromni, kar zadeva pogoje dela, pa tudi število otrok, ki so lahko prišli v vrtec. To je bil čas ustvarjanja, truda, napovedov, pa tudi čas uspehov in skupnega zadovoljstva.

Vse do leta 1981, ko so se vrtci v občini združili v vzgojno-varstveno delovno organizacijo Cerknica, so delovali v okviru osnovnih šol. V maju mineva tudi pet let od združitve vrtcev. V tem petletnem obdobju smo se srečevali z začetnimi težavami kot novo ustanovljena delovna organizacija, vendar klub temu lahko rečemo, da smo dosegli napredok. Leta 1981 smo se preselili v nove prostore v Cerknici, leta 1982 preuredili neustrezne prostore v Novi vasi, leta 1985 preuredili nove prostore v Begunjah in v začetku leta 1986 z obnovitvijo vzgojno-varstvene enote Rakek dobili dodatno igralnico za oddelek jasli. Sedaj je v organizirani delovni vzgoji in varstvu že 420 otrok.

Ob praznovanju 25-letnice smo 24. maja obenem poimenovali vzgojno-varstveno delovno organizacijo Cerknica po partizanki Vidi Krošelj-Marjanji.

Iz predloga za poimenovanje:

»Vida KROŠELJ je bila rojena 24. aprila 1924 v Cerknici. Njeni starši so imeli v Cerknici trgovino z mešanim blagom. Po osnovni šoli je obiskovala meščansko šolo v Mariboru, po opravljeni maturi pa absolvirala trgovsko šolo in se zatem započila v domači trgovini v Cerknici.

Pod vplivom Slave Kroneger Mire, ki je v letu 1942 pri družini Krošelj živel kot ilegalaktivista OF in Karola Kežmana, ki je bil v tej trgovini zaposlen kot trgovski pomočnik in bil član SKOJ, se je Vida že zgodaj in brez omahanovanja opredelila za osvobodilno fronto in borbo proti okupatorju. Tako je, čeprav še nekompromitirana in klub mladosti, že v juliju leta 1942, ko je divjala italijanska ofenziva proti narod-

no osvobodilnemu gibanju in partizanom, odšla skupaj z ilegalco Kroneger-Miro v partizane ter postala borka 1. čete Zidanškega bataljona.

9. septembra 1942 je bila Vida v boju z Italijani nad Babno polico lažje ranjena, pa klub temu še ostala v četi. Pozneje je bila Vida v znani ženski četi I. bataljona Loškega odreda. Ko se je Loški odred pripravljal na pohod na Primorsko, se je Vida javila kot prostovoljka. Ves čas pohoda je bila sekretar SKOJ v četi, obenem pa pomočnik mitraljezca. Na dolgem in težavnem pohodu je zaradi ožuljka na nogi dobila zastrupitev, dako da so jo morali borti v novembra 1942 pustiti v oskrbi pri aktivistu osvobodilne fronte v Kanalskem Loru.

Zaradi izdajstva so Italijani obkolili domačijo. Ker se Vida zaradi visoke telesne temperature in zastrupljene noge ni mogla gibati, jo je skušal domaći sin Stanko rešiti in si jo oprtal na rame. Pri tem pa je bila Vida smrtno zadeta, ranje-

nega aktivista Stanka pa so Italijani ujeli. Vido so Italijani prepeljali v Sv. Lucijo, kjer so jo na pokopališču vrgli v jamo, kjer še sedaj počiva. Domačini so vsa vojna leta skrbeli za Vido grob in ji nosili cvetje, na grobu pa je bil napis NAŠA VIDA, kar je bil dokaz svojevrstnega spoštovanja do padle mlade partizanke. Pred nekaj leti pa so Vidi tamkajšnje družbeno politične organizacije postavile dostojočno trajno spominsko obeležje.

Kako naj se ji domaćini oddolžijo, ker je bila tudi za ceno svoje mladosti pripravljena braniti domačo besedo pred ponizevanjem potujočevanjem?

S poimenovanjem vzgojno-varstvene delovne organizacije po mladi partizanki se bomo najlepše oddolžili njenemu spominu. Spomin na mnogo prezgodnjo smrt osemnajstletne Vide, pogumnega dekleta iz Cerknice, je primerna priložnost za poimenovanje tega našega hrama otroštva in mladosti. To naj bo naš prispevek k ohranjanju tradicij NOB in letosnjemu dnevnu mladosti.

M. Špitalar

Igre mladih SOZD Slovenijales

V maju, mesecu mladosti, natančneje 24. maja, so bile v Postojni tradicionalne igre mladih SOZD Slovenijales. Mladi iz sedemnajstih delovnih organizacij so gostovali v gozdarskem šolskem centru v Postojni. Center s svojimi objekti, predvsem pa s prostranim parkom, je bil dokaj ustrezno izbrano okolje. Klub središča Postojne je nudil mir, možnosti za sprehood in priložnost za počitek ob klepetu in kokakoli.

Organizator letošnjih iger je bil KLI iz Logatca. Morda je umestno že na tem mestu razmišlanje, ki ga je potrebno imati kot oceno in ne zgolj kot kritiko, da je bilo to srečanje na videz brez gostitelja. Klub prizadevanjem gostitelju ni uspel ustvariti domačnosti, kar je razumljivo, saj so v Postojni gostovali tudi sami.

V tekmovalnem delu srečanja, kjer so se mladi pomerili v štirih spretnostnih igrah, je imela največ uspeha ekipa Tovarne meril iz Slovenj Gradca in tako osvojila prehodni pokal. Druga je bila ekipa KLI in tretja ekipa Savinje iz Celja. Brest se je letos uvrstil še na deseto mesto.

Družbeni del, ki je sledil razglasitvi rezultatov in uradnemu delu srečanja, je bil prijetnejši. Bil je v restavraciji centra, kjer so se mladi oddahnili in se sprostili. Ves dan je namreč pologoma rosilo in tako še s tega vidika vplivalo na neprijetno počutje.

Gostitelj naslednjega srečanja še ni za gotovo znan. To bo skrb predsedstva mladine SOZD.

Sami pri sebi pa smo ob slovesu razmišljali, da naslednje leto odpotujemo na drugi konec Slovenije v goste k Tovarni meril v Slovenj Gradec. Več kaj drugič, ko bo znano uradno, kako in kje.

V. Šega

KANU ŠČUKA ZLET LETOS DRUGI

Po lanskem skromnejšem zletu je cerniški taborniški odred Jezerska ščuka pod pokroviteljstvom industrije pohištva Brest pripravil drugi kanuščuka zlet, ki se ga je udeležilo sedem taborniških in prav toliko rekreativnih posadk. Start in cilj letosnjega orientacijskega tekmovanja na Cerniškem jezeru je bil v Zadnjem kraju, enem izmed najlepših predelov jezera.

Med taborniki je bila najuspešnejša posadka Kluba sonca iz odreda Skalnih tabornikov iz Domžal, pred ekipo Viking I. iz odreda Sester Baković iz Zagreba in posadko odreda Heroja Viteza iz Črnuč. Pri rekreativcih je zmaga ekipa Žnidarskih pred Čebelarji in Kajtebrigom.

Družbeni del, ki je sledil razglasitvi rezultatov in uradnemu delu srečanja, je bil prijetnejši. Bil je v restavraciji centra, kjer so se mladi oddahnili in se sprostili. Ves dan je namreč pologoma rosilo in tako še s tega vidika vplivalo na neprijetno počutje.

Gostitelj naslednjega srečanja še ni za gotovo znan. To bo skrb predsedstva mladine SOZD.

(Nadaljevanje s 4. strani)

nih volitvah pa sem bila izvoljena v združeno delegacijo SIS.

Naj povem, da imam še vedno polno življenje, dolgega časa ne poznam. Ježijo pa me nekatere stvari. Moti me, da se nekatere še vedno obnašajo kot v najboljših časih, prav nič stabilizacijsko. Premalo je odgovornosti in delovne zavesti. Mislim, da se moramo prav vsi zavedati, da se le bomo moralni obnašati

drugače, če hočemo, da jo bomo izvozili iz težav, ki nas pestijo. Moti me, onesnaževanje narave; nihče ne pomisli, da s tem zastrupljamo našo okolico in sami sebe.

Na koncu naj rečem še to: držimo pesti, da bi se naše gospodarstvo popravilo ter da bi Brest zlezel iz gospodarskih težav in se še naprej razviljal, da bi delavci imeli delo in kruh.

Pripravila Š. Mikše-Šebalj

Z občnega zbora društva invalidov

Delovni invalidi so delavni

V Cerknici že nekaj časa uspešno deluje društvo invalidov. Tudi letos je imelo svoj občni zbor, ki se ga je udeležilo kar lepo število članov, pa tudi več gostov, predstavnikov gospodarskega in družbeno političnega življenja v občini. To daje upati, da bo v prihodnje še več posluha za delo in življenu invalidnih tovarišev.

Društvo šteje sedaj 473 članov; od tega jih je v delovnem razmerju 236. V društvu je 13 »vozičarjev« ali na posteljo prikljenjenih invalidov.

V preteklem letu so organizirali dva krajska izleta, katerih se je udeležilo 170 članov. Pripravili so tudi več domačih športnih srečanj in sodelovali na regijskih in republiških tekmovanjih. Še važnejše pa je, da se naši invalidi vsakodnevno rekreirajo v različnih športnih panogah. S pomočjo združenega dela in nekaterih drugih ustanov so nabavili tudi ustrezne revizivite.

79 članom so nudili informativno pomoč oziroma posredovali pri ustrezni organih, 21 članom pa so prispevali tudi gmotno pomoč. Ob pomembnejših praznikih so obiskali in skromno obdarili 28 invalidov, predvsem tistih, ki so priklenjeni na voziček ali posteljo.

Marsikdo v združenem delu ali v posameznih društvih je morda že »site« naših prošenj za pomoč. Vedo pa naj, da smo veseli še takoj skromne pomoči, ki lahko obogati naše delo. Vsa pohvala pa velja strokovnim delavcem iz centra za socialno delo, pa tudi nekaterim sindikalnim organizacijam in organom upravljanja (zlasti v Kovinoplastiki, Brestu in Kovindu) ter krajevnim skupnostim. Vsi ti

nam pomagajo, da s humanizmom lajšamo trpljenje našim invalidom.

Verjetno premalo pa smo na redili za povezavo z društvom upokojencev, organizacijo Rdečega križa in zdravstvom. Je pa naše delo pač oteženo, ker je razdrobljeno po vseh krajevnih skupnostih.

Na občnem zboru so bili izvoljeni tudi novi organi društva. Predsednica bo še naprej Viljemina Prosenc (Loška dolina), njen namestnik pa Franc Albreht (Rakek).

Sprejeli so tudi finančni načrt in nadrobni program prihodnjega dela, ki posega pravzaprav na vsa področja njihovega delovanja. V njem je posebej poudarjena krepitev sodelovanja z vsemi ustreznimi organizacijami in ustanovami. Kar 22 točk delovnega programa kaže, da bo delo tudi v prihodnje raznoliko in razgibano.

Velja omeniti še, da je v pisarni društva invalidov v Cerknici uvedeno dežurstvo in sicer vsako sredo od 15. do 18. ure.

V. Prosenc

Sodobni obraz Cerniškega jezera

Zdravnik svetuje

O ZDRAVI PREHRANI

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Težko je dati splošno veljavni recept za prehrano različnih kategorij delavcev. Vsak delavec je osebnost zase in bi bilo težko ugotoviti, ali je njegova prehrana pravilna ali ne.

Mora pa biti hrana dovolj izdatna, tako da obi človek dovolj energije za temeljno presnovo, to je tisto, ki jo telo potrebuje leže, pri popolnem mirovanju. Ta pa je različna od spola in življenske dobe. Odrasli moški potrebujete za temeljno presnovo okrog 70 kalorij,

ženske pa okrog 60 kalorij. Pri mladini med 14 in 20 leti je ta največja, prav tako pri nosečnicah. Je pa res tudi to, da ženske dosti gospodarneje izrabljajo energijo kot moški.

Dela delimo po različnih merilih: na lahka, srednje težka, težka in zelo težka.

Glede na energijo, ki jo porabimo za delo do 75 kalorij na uro — lahko, od 75 do 150 kalorij na uro — srednje težko, od 150 do 300 kalorij na uro težko in nad 300 kalorij na uro zelo težko delo (na primer sedenje — 15 kalorij na uro, likanje, pomivanje posode 59 kalorij na uro).

— Drugi način določanja težine dela pa je poraba kalorij za posamezna dela. Lahko delo — 3000 kalorij na dan, srednje težko delo od 3000 do 4000 kalorij na dan, zelo težko delo nad 4000 kalorij na dan.

Zelo grob kazalec kalorij je dostikrat tudi apetit, posebno pri fizičnih delavcih. Žal pa ta mehanizem dostikrat odpove pri zelo lahkih delih in tako se leti hranijo preveč in povečajo telesno težo.

Še posebno je to važno za starostno dobo med 40 in 50 leti, ko se zmanjša telesna dejavnost in je spremenjeno tudi delovanje žlez z notranjim izločanjem.

Da bo hrana ustrezala tudi po svoji kakovosti in ne samo po količini, mora biti pravilno se-

stavljen. Vsebovati mora ustrezna razmerja med beljakovinami, ogljikovimi hidrati, maščobami, rudninskim snovmi, vitamini in vodo.

Beljakovine so človeškemu telesu (in tudi drugim živim bitjem) nujno potrebne za obnovno in rast celic. V hrani mora biti vsaj en gram beljakovin na telesno težo dnevno. Pri mladih ter zelo težkih delavcih, športnikih pa celo med 1,5 do 2 gramma dnevno.

Beljakovine so kemične snovi, ki jih ustvarjajo le živa bitja. Razlikujemo živalske in rastlinske beljakovine; prve imajo večje biološko vrednost, ker pri njih najdemo vse bistvene aminokisline (osnovni elementi beljakovin). Beljakovine imajo tudi dinamogeno delovanje; zvišajo namreč presnovno ter vplivajo na možgane, da smo bolj živahni, bolj delavni.

Poleg ostalega so beljakovine važne tudi za nastajanje obrambnih snovi, ki nas varujejo pred okužbami in zastrupitvami.

Dr. A. Šmalc

Eden izmed glavnih izvorov beljakovin so mleko in mlečni izdelki, poleg tega pa še meso, ribe, jajca, soja in podobno. Mleko ima pri nas in tudi druge po svetu veliko vlogo, posebno pri delih, ki ogrožajo zdravje, pri čemer se misli, da mleko igra vlogo protistrupa. Danes je z gotovostjo dognano, da mleko pri večini industrijskih strupov ne deluje kot protistrup, pač pa je izvor vseh mogočih snovi, ki jih vsebuje, pa tudi hranljivo je in lahko prebavljivo. Posebno je važno, da ne pijemo premnastega mleka, ker preveč obremenjuje delo jeter.

Ogljikovi hidrati — škrob in razne vrste sladkorjev so eden od najcenejših virov energije, ki se skoraj neposredno in hitro spreminjajo v delo. Sladkorja v telesu ne moremo veliko uskladiščiti. Nekaj ga je v jetrih in v mišicah kot glikogen. Pri težkem delu pa se ta zalogal kmalu porabi in človek čuti utrujenost. (Konec prihodnjic)

Razcvetení maj

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Tako imenovane »male povodnje«, katerih se ljudstvo zelo boji, so najškodljivejše, ker zablatijo travo in pokončajo poljske pridelke. V malo urah je dostikrat trudenega leta skoraj popolnoma uničen. Te povodnji bi se dale s primernimi naredbami v vseh kotlinah neškodljivo odpeljati. Nasprotno pa nastajajo manj škodljive, a dolgo trajajoče zimske »velike povodnje« najbolj zaradi posebnih vremenskih prestopkov, ki so v sosednjih neporasčenih in negozdnatih krajih na Krasu.

Te povodnji se ne morejo prej odpraviti popolnoma, dokler ni pogodzovanje na Krasu napredovalo v večji meri. Najvažnejši vzrok občasnih povodnj v vseh treh kotlinah je pa ta, da je vhod v požiralnice večji del zasut s skalnatimi podprtinami in prodromi in zaledan z lesovjem, listjem, blatom, kar vse donaša voda. Voda odtekajoča počasi skozi to grobijo, ki je kakor naravni cedilnik, se zajezi in pokrije kotlino — od tod povodenj.

Glede na globokost se Cerkniško jezero ne da primerjati z drugimi jezeri. Ob kraju je komaj en meter, bolj proti sredini do 5 metrov globoko, dočim meri Blejsko in Bohinjsko nad 40 metrov. Le lijasti požiralniki so globokejši, in sicer

meri Rešeto 18 metrov, Retje in Vodonos po 16 metrov, Bobnarici in Kotel po 14 metrov, ostale jame po 8 do 10 metrov. Vozec se po jezeru, opaziš nad jamami temnejšo vodo, tudi trsica in ločje ne gleda iz vode, kakor drugod na plitvejših mestih, kar je znamenje, da je jezero na tistem mestu globokejše.

Pozimi pokrije večji del gladek in čist led vse jezero, le jezerski potok Stržen zamrzne redkokdaj, ker priteka njegova voda izpod hriba in je torej toplejša kakor drugi potoki.

V mrzli in suhi zimi se jezero začne sušiti in — kakor poleti — odteka voda v jame. Led se radi svoje teže in obširnosti ne more držati, tedaj razpoka po vsej planjavi. Ta poknjava se sliši — posebno ponoči — prav dateč. Ledu so v prejšnjih desetletjih mnogo razprodali v Trst in celo v Indijo, zdaj je pa ta kupčija prenehala. Cerkjanje in okoličani ga zvovijo toliko domov, kolikor ga potrebujejo za svoje ledenice.

Kolika dobrota bi bila za ljudstvo, da se more jezero popolnoma osušiti ali vsaj deloma odpeljati.

Več kakor sto let je že preteklo, odkar so začeli učenjaki premišljevati, kako bi se dala od časa do časa se ponavljajoča two-

rtev jezera odpraviti ali vsaj neškodljivo narediti.

Jezuit Gruber, ki se je za Marije Terezije mnogo trudil z osuševanjem Ljubljanskega barja, preudarjal je prvi o tem vprašanju. Ko so delali okoli leta 1840 načrte za južno železnico skozi Notranjsko, je nasvetoval profesor Voigt, naj se podero vse podzemeljske jame in votline do Trsta, da se morejo porabiti podzemeljski prostori za železnico.

V letih 1873 in 1874 je inženir dr. Vicentini na vladni poziv preiskoval Loško, Cerkniško in Planinsko kotlino. Na podlagi svojega dveletnega opazovanja, pregledovanja in preiskovanja je sestavil obširen načrt, kako zabraniti povodnji v teh kotlinah in jezero deloma osušiti. Popolnoma jezera osušiti bi po njegovem mnenju ne kazalo, ker se to da izvršiti le z velikanskimi stavbami, katerih stroški bi ne bili v nobenem razmerju s koristjo. (Po njegovem nasvetu naj se v Loški dolini naredi nekateri prekopi od Obrha do požiralnikov, in od Dan do Gorenjskega jezera naj se pod Golo gorico izkopli 6 metrov širok, 3,75 metra visok in 1200 metrov dolg predor, po katerem bi odtekala velika voda.)

V Cerkniški kotlini je treba:

1. Požiralnike popraviti, iztrebiti in uravnati, posebno v najnižjem delu jezera (Rešeto, Vodonos, Križ, Narde, Kamenje, Svinjska jama in Pod gradom). Od teh jam naj se izpeljejo jarki do glavnega vodotoka in od tod naprej do obrekarlovic, pred katerima se mora svet primereno znižati in vhod poglobiti.

2. Ko bi se prepričali o uspehu teh stavb, potem se mora uravnavati struga potoka Stržena, Martinskog potoka in Žirovniščice.

Popravijo in iztrebijo naj se tudi požiralniki ob teh potokih.

3. Da se površina jezera zmanjša, naj se voda v Zadnjem kraju zapre z zagajo, vsled katere se visokost vode zviša na 8 metrov. Od tod se voda lahko spušča skozi zavornice po vodotoku v Stržen.

Vsa ta dela bi stala okoli 283 tisoč goldinarjev. Po dovršenih zgradbah bi se voda veliko laže odtekala, in jezero bi pokrivalo samo Zadnji kraj in še nekoliko sveta (okoli 290 hektarov). Za travnike bi se pridobilo 1600 hektarov sveta, kateri bi skoraj gotovo ne bil nikdar pod vodo. Vrednost senožetih bi se početverila in presegala vsoto 800 tisoč goldinarjev. Na izboljšanih jezerskih travnikih bi vzrastlo najmanj po 50 stotov dobrega sera na hektaru. Nakosilo bi se v vsem jezeru do 80 tisoč stotov sera v vrednosti 160 tisoč goldinarjev. Če odračunamo stroške (140 goldinarjev na hektar), bi vendar še ostalo okoli 140 tisoč goldinarjev čistega dohodka.

Takrat so se ustrashili velikih stroškov, in vsi načrti so ostali neizvršeni. Le včasih so iztrebili in očistili močno zablatene in zamazene požiralnike, kar pa ni veliko pomagalo, ker bi se moralto to delo po vsaki veliki vodi ponoviti.

Vsa stvar — osušenje jezera namreč — je zopet zaspala za nekaj let. Leta 1881 je začelo planinsko društvo na Dunaju po prizadevanju vladnega svetnika Fr. Krausa znova preiskovati notranjske kotline. A delo ni moglo hitro naprej, ker je bilo treba časa, predno so bile potrebne poizvedbe in priprave za preiskovanje jam in votlin dokončane in ker društvo tudi ni imelo v ta namen dovolj denarnih počinkov.

Končno se je poljedelsko ministrstvo začelo zanimati za to, bodisi v tehničnem, prirodoslovjem ali

zemljieslovjem oziru imenito vprašanje. Zato je leta 1886 ukazal poljedelski minister grof Julij Falkenhayn preiskati vodne razmere podzemeljskih rek na Notranjskem in naredil načrt, kako bi se dale preprečiti in zabraniti skoraj vsakoletna povodnji v Loški, Cerkniški in Planinski kotlini, kako bi se dalo osušiti močvirja in povzdigniti poljedelstvo v teh hudo zadelih krajih.

Določiti je bilo treba najprej, kaj naj se ukrene pravzaprav za ohranjenje ohranjenih kotlin in določiti menaj se preudarja in določiti menaj se izvrši le med krajne naredbe prišteta potrebna dela, kakor iztrebljanje in razširjenje požiralnikov, njih zavarovanje zoper zasipanje, naprava zvezze med vsemi nižavami dotičnih kotlin in odtočnimi odprtinami na ta način, da se naredi prekopi (kanali) in odkoplje svet, ali pa če govore tehtnejši vzroki za to, da se popolnoma opusti izvršitev teh krajnih naredb ter da se povzvede takoj one naredbe, s katerimi bi se dale urediti kolikor mogoče temeljito dosedanje razmere voda, ali naj se za zdaj izvrši le krajne naredbe, obenem se pa tudi odločijo ona dela, katera bi se dokončala pozneje v ta namen, da se temeljito urede vodne razmere.

V namen posvetovanja o teh važnih vprašanjih je odredilo ministrstvo posvetovanje, h kateremu so bili povabljeni tehnični izvedenci in vsi udeleženi faktorji. Obenem se je ukenilo, da se pred shodom komisije od vlade in deželnega odbora poslani inženirji poučijo na licu mesta o merodajnih vodnih razmerah. Ko so ti izvedenci dokončali svoja preiskovalna dela, vršilo se je posvetovanje na sv. Ane dan leta 1886 v Cerknici. (Se bo nadaljevalo)

Maj 1942 in Grahovo

Pričajoče pisanje je prirejen odlomek iz sestavka z naslovom Grahovo z okolico med narodno osvobodilnim bojem iz Notranjskih listov III, ki ga je napisal Lojze Ule. Notranjski listi III bodo izšli v juniju letos.

11. MAJ 1942 — DAN SPLOŠNE VSTAJE PROTI OKUPATORJU NA OBMOČJU GRAHOVEGA

Vodilni aktivisti osvobodilne fronte v tem predelu so že dalj časa opozarjali, da bi bilo potrebno izpeljati kakšno partizansko akcijo, ki naj bi pomogla k pogumnejšemu odločjanju ljudi za odhod v partizane. Tako se je štab Zidanškovega bataljona odločil, da pripravi napad na italijanske kamione, ki so skozi Grahovo prevažali oskrbovalno gradivo za italijansko posadko na Blokah. 11. maja 1942 je obveščevalec iz Grahovega sporočil Zidanškovemu bataljonu, da so trije italijanski kamioni odpeljali z Bloka na Rakek in se bodo proti večeru, kot običajno, vračali nazaj na Bloke. Štab bataljona je za napad določil 1. četo, v kateri so bili večinoma fantje z Rakeka oziroma iz prejšnje Rakovske čete.

O napadu Rakovske čete na italijanske kamione v Grahovem je v Notranjskih listih II že objavil Tone Kebe sestavek pod naslovom Nastanek rakovske čete, zato tega ne bi ponavljali. Povedati pa je treba še druge pomembne stvari, ki so se dogajale tisti čas.

Organizatorji osvobodilne fronte in SKOJ smo bili že prej seznanjeni z nameravanim napadom na Italijane. Ti so namreč redno vsak teden ob določenem dnevu vozili s kamioni hrano in drugi material z Rakeka za njihovo posadko na Blokah. Včasih so od Grahovega peljali prek Strmca, včasih pa prek Bloške police na Bloke.

Tako sta začela svojo pripoved Matija Ule in Amalija Jenc-Ule. »Tisti dan, ko se je pripravljala četa za napad, smo aktivisti osvobodilne fronte v Žerovnici že dopoldne pripravili vse potrebno. Zbrali smo nekaj orožja in streliva ter potrebitno hrano za partizane. Jaz, Matija Ule, sem izročil tri puške in nekaj bomb, Jože in Tone Jenc sta prispevala šest pušk in dva zaboja municije. Vse smo izročili predvsem tistim, ki so bili ta dan mobilizirani v narodno zaščito kot pomoč pri napadu.«

Se pred samim napadom so mobiliziranci in drugi med Grahovim in Martinjakom ter Blošicami porezali telefonske žice in podrli nekaj telefonskih drogov, nekateri pa so odšli z žagami in krampi na glavno cesto med Grahovim in Blošicami ter v Strmec, kjer so prekopali cesto in jo zasekali z drevjem. To delo smo opravili že dopoldne in se nato vrnili v vas, kjer smo se popoldne nekateri pridružili partizanom in okoli 13. ure odšli z njimi proti Grahovemu. Pri Žerovniški kapelici so nam partizani podelili naloge. Sli smo nato mimo Perkosa (gostilna Krašavec) in mimo Fužinarja (Drobnič) v gornji del Grahovega, kjer smo postavili zasedo na Pogričnikih. Fantje iz Grahovega pa so imeli zasedo na cesti proti Radljevu.

Pri napadu so kot zaščitniki, kolikor se spominjam, iz vasi Žerovnica sodelovali France Lunca-Njivč, Tone, Jože in France Jenc-Grbči, Matija Ule, Tone Telič-Tonincov, Tone Ponikvar, Jože, Tone in Matija Telič-Teličevi, Matija, Lojz in Tone Štenca in še drugi. Spominjam se tudi dveh Prusnikovih fantov — Staneta in Lojzeta, ter Enžkovega Tonta od sv. Štefana,

pa še Matije Jožlja-Jakopovega, Mahnetovega Lojza in Matevža, Šegotega Staneta in njegovega brata ter Mežnarjevega Vilka.

Stane Šega, vodilni aktivist osvobodilne fronte v Grahovem, je tisti dan že dopoldan od Matije Knapa, okrožnega aktivista SKOJ, prejel nalogu, da v Grahovem opravi mobilizacijo domačih fantov ter aktivistov osvobodilne fronte za pomoč Rakovški četi, ki bo napadla italijanske kamione v Grahovem. Pripravil je deset fantov, ki so bili vsi oboroženi s puškami, Tone Logar pa celo s puškomitraljezom. Imeli so nalogu, da postavijo zasedo v Strmcu na cesti proti Radljevu. Starejše moške iz vasi pa je mobiliziral, da so cesto proti Radljevu v Strmcu zasekali z drevjem. Našel pa se je ovaduh, ki je o teh pripravah poročal Italijanom. Ludvik Hribar-Stentčev iz Bloške police je bil takrat pismeno na pošti v Grahovem. Ko je videl, da partizani postavljajo zasede, je še predno so bile pretrgate telefonske linije, o tem sporočil Italijanom v Cerknico. Italijani so se zato, namesto nameravane hrane, pripeljali s tremi kamioni vojaštva, skritega za balami slame.«

Tudi Tone Jakopin-Špler iz Grahovega se spominja teh dogodkov:

»Ob napadu partizanov na italijanske kamione v Grahovem 11. maja 1942 sem bil, tako kot veliko moških iz Grahovega in okoliških vasi, mobiliziran v narodno zaščito, ki naj bi pomagala partizanom pri napadu. Predvsem smo bili dodeljeni za podiranje telefonskih drogov med Grahovim in Martinjakom ter za zasekanje ceste proti Radljevu in Blošicam. Napadeni so bili trije italijanski kamioni. Bilo je dosti streljanja z obema strani, ki je trajalo pozno v noč. Po končanem napadu se nas je večina mobilizirancev umikala prek Bloške police. Tam smo nad cesto proti Ložu nekaj časa bivakirali, nato pa se umikali proti Križni gori in Racni gori. Nekaj dni zatem so nas napadli Italijani, pri čemer je bil ranjen Miro Šusterč iz Žerovnice. Prave komande mi bilo, pa smo se zaradi neorganiziranosti porazgubili. Nekateri so odšli k partizanom, večina pa proti domu in se skrivali pa okoliških gmajnah.«

Po naročilu Matije Knapa iz Žerovnice so mobilizacijo opravili tudi na Gorenjem jezeru. Ivan Petrič-Vragov je bil takrat predsednik vaškega odbora osvobodilne fronte v Gorenjem jezeru. Sklical je vaški odbor osvobodilne fronte, ki je nalogu uspešno izpeljal, le v vasi Laze niso našli nikogar od sposobnih moških doma, ker so se bili že prej nekje poskrili. Mobilizirali so okrog 18 ljudi in jih obrožili.

En del teh je Petrič poslal k »Varhu« nad vasjo, da bi na cesti proti Loški dolini postavili zasedo, saj so v Starem trgu bili še Italijani. Ostale pa je poslal v Podšteberk, kakov je bilo dogovorjeno s Knapom, kjer naj bi jih mimogrede odpeljali partizani s Križne gore, ko bodo šli v napad v Grahovo. Ker pa so partizani namesto skozi Podšteberk, sli skozi zaselek Sv. Štefana, so ti mobiliziranci z Gorenjega jezera ostali v Podšteberku, ne da bi se udeležili napada. Naslednji dan so ti mobiliziranci odšli na svoje domove na Gorenje jezero in se potem skrivali po bližnjih gmajnih.

Matija Joželj-Jakopov iz Lipšenja pripoveduje: »Tisti dan sem dobil od Matije Knapa nalogu, da izpeljemo mobilizacijo. Zbrali smo deset fantov, ki so bili vsi oboroženi s puškami,

jaz pa sem imel puškomitraljez in sem skupino tudi vodil. Odšli smo proti Grahovemu in postavili zasedo na Pogričnikih. Nam se je takrat pridružil tudi France Ule iz Lipsenja, star približno 52 let. Zahajal je svojega konja in odjezdil z nami proti Grahovemu, konja pa je še prej pustil na Perkosu. On je bil v prvi svetovni vojni v ruskom ujetništvu in je tam videl, kako so napadali rdečarje.

Matevž Drobnič iz Bloščic pripoveduje, da je še pred napadom partizanov na italijanske kamione v Grahovem 11. maja 1942 dobil nalogu, da v vasah Bloščic in Bloške police opravi poskusno mobilizacijo in organizira podiranje obcestne škarpe v ovinkih ob cesti proti Grahovemu. Cesto so prekopali na dveh mestih, delo pa je vodil Jakob Šilc iz Žerovnice. Tudi po okoliških vaseh je bila takrat mobilizacija in se je na Bloški polici tedaj zbralo 67 mobilizirancev. Skoraj vsi so bili oboroženi s puškami in bombami ter petimi puškomitraljezimi, imeli pa so s seboj tudi več zabojev streliva.

Zbrali so se v taboru, ki je bil v dogovoru z Rakovško četo že dan prej pripravljen 500 metrov nad cesto proti Ložu, nad Mežnarjevo hišo. Dogovorjeno je bilo tudi, da bodo po napadu v Grahovem prišli po mobiliziranje partizani Rakovske čete. Ker pa teh ni bilo ne tisti in ne naslednji dan ter ni bilo prave »komande«, se je večji del mobilizirancev naslednje dni vrnilo na svoje domove. Le kakšnih pet jih je odšlo proti Križni gori in Šteberškemu gradu.

Tončka Drobnič iz Grahovega je po vojni napisala svoje spomine na omenjene dni, ki jih hrani v rokopisu. Med drugim pripoveduje:

»... Potem je prišel 11. maj 1942, napad partizanske čete na italijanske kamione v Grahovem. Že nekaj dni prej so tekle priprave in vse je pomagalo in sodelovalo, tudi iz sosednjih vasi so prišli v pomoč — podirali so telefonske drogovе. Razbijali in odstranjevali smo vse, kar je spominjalo na Lahe. Bila sem pred pošto, ko je Matevžkova Marijeta šla po cesti in zagledala, da še stojijo kažipoti, ki so jih postavili Lahi. Skočila je tja, jih izpulila in razbila na obcestnem kamnu.«

Kjer je bilo skrito še kakšno orozje, je tedaj prišlo na dan, vsak je hotel streljati in sodelovati pri napadu. Že pred napadom, ki se je začel ob peti uri popoldne, je bilo vse pripravljeno. Ko so tekle še zadnje priprave, sem videla Franceta Krajc-tastarih, kako se je z mitraljezom nameščal kar sredi vasi in si ni mogel najti pravega mesta. Potem se je umaknil na pripravnejši kraj. Zaslišalo se je brnenje kamionov tam od Trstenika. Komaj sem pritekla domov, že je bilo slišati prve strelje. Boj sem opazovala skozi okno domače hiše. Prvi in drugi kamion sta pripeljala po cesti ven iz vasi pri Sokolskem domu, ko so zadržali prvi rafali, tretji kamion pa se je kril v vasi.

Partizanska zaseda je bila postavljena vzhodno od naše hiše na Pogričnikih. Streljanje je bilo srdito; z laške strani bolj na gosto in brez prestanka, s partizansko strani pa bolj poredko, a bolje merjeno. Bila je že noč, ko je streljanje ponehalo. Boj je trajal dobro uro. Ponovči so se Italijani pobrali iz vasi in s seboj odpeljali več mrtvih in ranjenih. V Ogrinčevem hlevu in po dvorišču je bilo polno krvi; tam so nemara Italijani spravljali svoje mrtve in ranjene. Da bi svoje izgube nekako prikrali, so porezali Ogrinčeve-

ga konja in ga krvavečega vodili po dvorišču.

Italijani so tedaj za svoje ranjence pobrali pri mizarju Resnoviču več rjuh in drugega blaga za obvezne.

Po deloma uspešnem partizanskem napadu se je večji del partizanov umikal v svoje taborišče na Križni gori skozi Žerovnico. Ker je ves tisti dan močno deževalo, so bili partizani premočeni in izčrpani. Vaška organizacija SKOJ, ki je bila številna in delavna, je še pred prihodom partizanov vse organizirala in pripravila, da so si partizani obleko in obutev dobro osušili ter se nahranili; po hišah so v ta namen zakrili krušne peči. Mladinci in mladinke so že prej določili posamezne hiše in gospodinstva, v katerih so morali poskrbeti za borce.

Ob napadu Rakovske čete na italijanske kamione v Grahovem je padel borec te čete Jože Janež, doma z Rakeka. Povzemam po Glasu Notranjske št. 3. 5. junija 1966: ... Jože Janež, rojen 28. februarja 1921 na Rakeku, je hrabro padel kot borec Rakovske čete 11. maja 1942, še ne dva meseca po odhodu v partizane, v zmogovitem spopadu te čete z italijansko vojsko v Grahovem. Kot pripovedujejo udeleženci tega spopada, je z bombo planil, ne da bi mu bilo žal življenja, v gnezdo okupatorjev, zbranih pri Ogrinčevi hiši. Pri tem ni opazil okupatorjevega častnika, ki je iz zasede meril nanj s samokremom in ga podrl s strelnom v celo. Nad mrtvimi sta se po umiku partizanov sramotno znesli dve domačinki, vendar so ga zavedni Grahovčani spodobno pokopali na grahovskem pokopališču, čeprav so bili v nevarnosti zaradi obstrelijanja italijanske vojske...

Partizani mrtvega borca Janeža niso mogli rešiti, ko je obležal na Ogrinčevem dvorišču. Tudi Italijani so ga pustili ležati tam, kjer je padel in je tam ležal vso noč in naslednji dan. Ob njegovem pokopu na

grahovskem pokopališču so bile velike težave, saj so ga zaradi neprestane prisotnosti italijanski patrol pokopal kar dva dni. Mrtvega partizana Janeža sta 12. maja z »vlakom« odpeljala na grahovsko pokopališče Vida Mihelčič-Matevževa in Ludvik Žnidarski-Gregorč. Tam so čakali partizani, da ga pokopajo. Ko še ni bil do kraja pokopan, je od Grahovega proti pokopališču prišla italijanska motorizirana kolona ter pričela streljati. Partizani pogrebcu so se moralni umakniti. Naslednji dan, 13. maja, so zopet prišli partizani, da bi dokončali pokop.

Dekleta-mladinke iz Grahovega in iz Žerovnice so za padlega partizana spletile vence in jih prinesle na grahovsko pokopališče. Venec, ki so ga prinesle mladinke iz Grahovega, je bil spleten iz macesnovih vejh v obliki srca in položen na grob.«

Iz tega pričevanja lahko sklepamo, da so bili kraji okrog Grahovega v letu 1941 in prvi polovici leta 1942 politično močno razgibani in organizirani, pripravljeni sodelovati z osvobodilno fronto in vsestransko pomagati osvobodilnemu gibanju. Partizanska akcija 11. maja 1942 v Grahovem je kljub nekaterim začetniškim slabostim in spodrsljajem dobro uspel. Še predvsem v mobilizaciji prebivalstva za pomoč partizanom. Pokazala se je velika solidarnost in ljudje so bili pripravljeni žrtvovati marsikaj za partizane in osvobodilno gibanje. Med ljudmi je vladalo tedaj veliko navdušenje, vse okoliške vasi z Grahovim vred, so bile tako rekoč na nogah. Le malokdo je stal ob strani.

V spomin na hrabri napad partizan na italijanske kamione v Grahovem in na uspešno sodelovanje aktivistov osvobodilne fronte, SKOJ in mladine ter prebivalstva sploh s partizani, si je krajevna skupnost Grahovo upravičeno izbrala 11. maj za svoj krajevni praznik.

Lojze Ule

60 let športa na Rakeku

Letos mineva 60 let, odkar je bil ustanovljen nogometni klub Javornik Rakek, eden izmed prvih podeželskih nogometnih klubov po prvi svetovni vojni.

Ker je bila tudi druga športna dejavnost vseskozi (razen med NOB zaradi kulturnega molka) prisotna v življenju kraja, praznujemo istočasno tudi ta jubilej.

V počastitev tega visokega jubileja so bile v maju in juniju naslednje prireditve in športna tekmovanja:

- 25. maj — osrednja občinska proslava ob dnevu mladosti,
- 31. maj — pionirski turnir v malem nogometu za pokal F. Čebohina,
- 7. junij — ob 8. uri na nogometnem igrišču NK Rakek nogometni turnir članov,
- 8. junij — ob 9. uri medobčinski turnir v tenisu na igriščih v Dovcah,
- 14. junij — ob 9. uri četrti regijski turnir v namiznem tenisu za pionirje,
- 15. junij — ob 9. uri balinarski turnir za pokal BD Rakek na balinišču BD Rakek,
- 21. junij — ob 12.30 uri odhod v Rakov Škocjan in ogled naravnih znamenitosti pod strokovnim vodstvom jamarjev,
- ob 17. uri demonstracija jamarjev veščin na skalni steni nasproti želzniške postaje,
- 22. junij — ob 9. uri nogometna tekma
- ob 11. uri osrednja proslava
- po slovensnosti tovariško srečanje (vse na nogometnem igrišču na Rakeku).

Filmi v juniju

- 1. 6. ob 20. uri — ameriški western LOV NA ČLOVEKA.
- 5. 6. ob 20. uri — ameriška komedija TAT SRC.
- 7. 6. in 8. 6. ob 16. uri — hongkonški pustolovski film VOHUN IZ ULICE BOND.
- 6. 6. in 8. 6. ob 20. uri — ameriška komedija MLADI ZALJUBLJENI DOKTORJI.
- 12. 6. ob 20. uri — nemška komedija NEZGODE Z DVOJNIKOM.
- 13. 6. in 15. 6. ob 20. uri — ameriška drama ČASTNI KONZUL.
- 14. 6. ob 20. uri in 15. 6. ob 16. uri — hongkonški akcijski film NE STRELJAJ V NASLEDNICO.
- 19. 6. ob 20. uri — francoski ljubezenski film HOJA V SENCI.
- 20. 6. ob 20. uri in 22. 6. ob 16. in 20. uri — ameriški pustolovski film INDIJANEC JOE.
- 21. 6. ob 20. uri — ameriška komedija IZGUBLJENI ARTHUR.
- 26. 6. ob 20. uri — ameriški akcijski film ZOB ZA ZOB.
- 27. 6. ob 20. uri in 29. 6. ob 20. uri — francoski erotični film RADOSTI ŽIVLJENJA.
- 28. 6. ob 20. uri in 29. VI. ob 16. uri — ameriški western BLEDO-LIČNI JEZDEC.

brestov

obzornik

glasilo delovne organizacije

PRED 10 LETI

(Iz številke 104 — 31. maj 1976)

ODLOČANJE POMENI TUDI ODGOVORNOST. Temeljna izhodišča zakona o združenem delu.

Za osnutek zakona o združenem delu je pojasnjeno, da je posledica analize dosedanja samoupravne prakse. V celotnem dosedanjem samoupravnem življenju sta se nam pojavit dve med seboj življenjsko povezani ključni vprašanji:

1. Kako doseči tak način upravljanja, da delavci kot celota v resnici prevzamejo odločanje o dohodku. Se pravi: da o dohodku in o poglavitnih ukrepih, ki vodijo do tega dohodka, odločajo zaposleni delavci sami osebno, ne pa nekdo v njihovem imenu. To ustava ne samo omogoča, temveč tudi zahteva.

2. Kako ob omejeni decentralizaciji odločanja zagotoviti samoupravno (I) koncentracijo sredstev (akumulacijo), ki jo narekujejo ekonomski razlogi in širše gledanje na celovito družbeno-ekonomsko ureditev.

GOSPODARSTVO V TEŽAVNEM POLOŽAJU. Ocena stanja v gospodarstvu občine Cerknica

Zavedajoč se tega, da je v pohištveni industriji nasprotno hiperprodukcija, je Brest kot nosilec gospodarske aktivnosti v občini, pričel že v letih 1974 in 1975 z delnim prestrukturiranjem proizvodnje in povečanjem izvozne usmerjenosti. Prihodnje prestrukturiranje proizvodnje pa je glede na reproduktivno nesposobnost našega gospodarstva omejeno, čeprav je to področje s srednjeročnim programom opredeljeno z idejnimi projekti.

TUDI TO SE ZGODI

Vabilo za preteklo sejo Sveta komunistov SOZD Slovenijales so včeraj le prišla v našo delovno organizacijo. Kljub poplnemu naslovu so zajetno kuvertu poslali na Francosko, v znateni mesto BREST, kjer pa so takoj ugotovili, da je 61380 CERKNICA v Jugoslaviji.

SAMOUPRAVLJANJE IN MI

Vsekakor bo treba še v večji meri zagotoviti, da bodo delavci redno, pravočasno, popolno ter vsebinsko in oblikovno na primeren način obveščeni o celotnem poslovanju temeljne organizacije.

Prav gotovo bo moral pri tem odigrati veliko vlogo sindikat, saj je prav na tem področju čutiti premalo aktivnosti sindikata. In prav na to so misili delavci, ki so odgovarjali na vprašanja, ko so ocenjevali delavnost sindikata. Več pozornosti bo torej treba posvetiti samoupravnemu izobraževanju vseh nas, saj bo večja družbena in samoupravna zavest prav gotovo pospešila proces, ki smo ga začeli po sprejetju nove ustave.

O SREDNJEROČNEM PROGRAMU

Če bo ekonomska analiza pokazala za utemeljeno, naj bi na Brestu organizirali nove temeljne organizacije: iz sedanje temeljne organizacije TP Martinjak naj bi organizirali dve temeljni organizaciji, in sicer TOZD Masivno pohištvo in TOZD Tapetništvo; iz delovne skupnosti Skupnih dejavnosti naj bi izločili in organizirali kot nove temeljne organizacije naslednje enote: centralno skladische pohištva, špedicijo, transport in trgovsko mrežo kot eno TOZD, sektor AOP kot eno TOZD; iz delovne skupnosti Skupnih dejavnosti naj bi izločili obrat družbene prehrane, njene funkcije in delavce pa statusno združili v okviru posameznih TOZD; vse ostale administrativne, strokovne in druge pomožne dejavnosti naj bi organizirali v delovno skupnost Skupnih dejavnosti.

SREČANJE Z NAIVCI

Ljubiteljem naivne umetnosti se zadnji majski teden obeta izjemen dogodek. Vrata Brestovega Salona pohištva bomo odprli mlademu naivcu iz okolice Hlebin, ki sedaj služi vojaško obveznost v Postojni.

Mladi umetnik je visoko cenjen zlasti v sosednji Italiji, saj je imel nič manj kot deset samostojnih in več skupinskih razstav. Matteo B. Lugaric, tako se mladi umetnik imenuje, je značilen predstavnik naivcev, ki jih poznamo kot umetnike tako imenovane »hlebinske šole«. Lugaric sam sicer poudarja, da take šole ni in da mladi tam pač tako slikajo. Toda sloves Generaliča in drugih, ki so slavo Hlebin ponesli po vsem svetu, to Lugaricovo trditev prav gotovo zanika.

KAJ PRAVZAPRAV HOČEMO IN ZMOREMO? O možnostih za organizacijo usmerjenega izobraževanja na našem področju.

Na Notranjskem (občine Cerknica, Ilirska Bistrica, Postojna) se kažejo po dosedanjih izmenjavah mnjenj takele zunanje organizacijske možnosti: v vsaki občini naj bi razvili prvo fazo, to je dveletno splošno izobraževalno šolo s tako imenovanimi primarnimi usmeritvami, ki morajo biti odvisne od potreb gospodarstva (v Cerknici bi šlo recimo za oblikovanje nekaterih ožjih poklicev lesne stoke, v II. Bistrici kemijske, za kar so že nekaki nastavki). V Postojni pa naj bi razvili tudi nekatere finalne smeri druge faze. Vzemimo ekonomsko (ekonomski tehniki različnih profilov), pedagoško (učitelji in vzgojiteljice), jezikovno-ekonomsko (korespondenti, turistični tehniki), prirodoslovno-matematično in še kaj.

RAZSTAVA UMETNIKOV — AMATERJEV

V počastitev stoletnice rojstva Ivana Cankarja in ob krajevnem prazniku v Grahovem je mladinska organizacija iz tega kraja za vse občane pripravila zares prijetno predstevanje. Od 9. do 16. maja je bila v osnovni šoli Grahova razstava del umetnikov-amaterjev. Razstavljali so vaščani iz Grahovega in okoliških vasi in sicer lesoreze, izdelke iz slame, furnirja, umetniške slike in ročna dela.

NAŠE MALO MESTO

V kratkem bomo v našem malem mestu ugledali novo tržnico, ki jo je dala zgraditi Krajevna skupnost Cerknica. Stala bo na prostoru med Delikateso in Železnino. Temeljna dela so že opravljena. Tako ne bo več neuglednega »Ponterossa«, ki se je doslej najmanj enkrat mesečno razvlekkel od mosta skoraj do središča mesta.

Kegljaške novice

OBČINSKA TEKMOVANJA V KEGLJANJU

Na kegljišču v Cerknici so se končala letosnjka občinska tekmovanja. V občinski rekreacijski ligi je nastopalo 14 ekip, ki so odigrale več kot sto dvobojev. Prvo mesto je brez poraza osvojila ekipa Martinjaka.

Lestvica:	točk
1. Martinjak	26
2. Kartonaža	22
3. Elektro	18
4. Lunin mrk	16
5. Brest	16
6. Gozdna	14
7. Gradišče II.	14
8. SAP	14
9. Novolit	14
10. Občina	10
11. Gradišče I.	8
12. Avtomontaža	4
13. Kovind	4
14. Gaber	2

Ob zaključku tekmovanja so se ekipi pomerile še v borbenih igrah, kjer je nastopilo 16 ekip.

LESTVICA

LESTVICA	kegljev
1. Lunin mrk	367
2. Martinjak	358
3. Avtomontaža	346
4. Občina	327
5. Gozdna	322
6. Kartonaža	313
7. Gradišče II.	308
8. Brest	301
9. Elektro	290
10. Gaber	282
11. SAP	276
12. Gradišče I.	273
13. Kovinoplastika	268
14. Kovind	262
15. Novolit	260
16. Upokojenci	259

Na odprtju občinskem prvenstvu posameznikov pa je nastopilo 116 tekmovalcev. Najboljši po disciplinah so bili:

Mladinci (200 lučajev)

1. Piletič	864
2. Švelc	827
3. Premrov	826

Zenske (100 lučajev)

1. Pokleka	397
2. Urbas	393
3. Modoc	359

Starejši člani (nad 45 let) — 100 lučajev

1. Tavželj	404
2. Krasavec	393
3. Ferfila	359

Rekreativci (200 lučajev)

1. Gornik	839
2. Udovič	823
3. Bučar	819

Rekreativci (100 lučajev)

1. Ris	449
2. Šega	403
3. Maljevac	401

ODLIČEN NASTOP BRESTOVIH MLADINCEV NA PRVENSTVU SLOVENIJE

V maju je mladinska ekipa KK Brest z velikim uspehom nastopala na republiškem prvenstvu v dvojicah in v ekip-

BRESTOV OBZORNIK — glasilo delovne organizacije BREST Cerknica, n. sol. o.

Glavni in odgovorni urednik Božo LEVEC.

Uredni uredniški odbor: Srečo DROBNIČ, VIII FRIM, Franc GORNIK, Viktor JERIČ, Karmen KANDARE, Peter KOVŠCA, Božo LEVEC, Danilo MLINAR, Štefka MIKŠE-SEBALI, Anton OBREZA, Janez OPEKA, Miran PETAN, Zdravko ZABUKOVEC.

Foto: Jože ŠKRLJ

Odbor za obveščanje je družbeni organ upravljanja. Predsednik odbora: Franc MLAKAR

Glasilo sodi med proizvode iz 7. točke prvega odstavka 36. člena zakona o obdavljanju proizvodov in storitev od prometa proizvodov (mnenje sekretariata za informiranje Izvršnega sveta SR Slovenije št. 421-1/72 z dne 24. oktobra 1974).

Naklada 2800 izvodov.
Tiskarska Železniška tiskarna v Ljubljani.

Rezultati — ekipno (tekmovanje je bilo na Bledu in v Medvedah).

kegljev

1. TEKSTINA	4814
2. CELJE	4752
3. BREST	4718
4. SAVA, Kranj	4688
5. KONSTRUKTOR, Maribor	4623

Rezultati — dvojice (tekmovanje je bilo v Ljubljani na kegljiščih Maksa Perca in Slovan).

1. BREST	3280
Piletič (817+839), Švelc (821+803)	
2. TEKSTINA	3219
3. SLOVAN	3200
4. SAVA	3192
5. KONSTRUKTOR	3163

Taborniške novice

AKTIV GORSKE STRAŽE